

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 35.

Fredagen den 2 juni.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 230, bankoutskottets utlåtande nr 60, första lagutskottets utlåtanden nr 36—44, andra lagutskottets utlåtande nr 38 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 83—85.

§ 2.

Fortsattes den vid plenum den 31 nästlidne maj avbrutna föredragningen av andra lagutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skyddskoppypmpning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid beträffande 1 § av det under punkten A. i utskottets hemställen intagna, av utskottet tillstyrkta förslaget till förordning om skyddskoppypmpning enligt förut skedd anteckning ordet till

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypmpning m. m.
(Forts.)

Herr Sandberg, som anförde: Herr talman! Då jag tidigare vid olika tillfällen intresserat mig för den nu föreliggande frågan och även motionerat i densamma, skall jag tillåta mig att här säga några ord.

Jag vill då först uttrycka min tillfredsställelse över att Kungl. Maj:ts föreliggande förslag blivit framlagt. Trots att jag icke i alla avseenden är förtjust över detsamma — det finns särskilt en punkt, till vilken jag skall återkomma senare och där jag tycker, att man kan vara betänksam — anser jag dock, att den ordning, som föreslås, i ett mycket väsentligt avseende, nämligen i fråga om barnvaccinationen, innebär en så betydande förbättring i jämförelse med nuvarande förhållanden, att det är med tillfredsställelse jag gör ett yrkande om bifall till propositionen.

Man har under diskussionen här liksom överhuvud taget vid denna frågas debatterande under senare tid mycket starkt framhållit, att skyddsympningen är det bästa, för att inte säga enda medlet för bekämpande av den svåra sjukdom, som heter smittkoppor. Det synes mig, som om man i någon mån överdriver härvidlag. Jag vill inte förneka, att man kan ha anledning räkna med, att denna ympning för längre eller kortare tid utgör ett visst skydd mot smitta, men å andra sidan tycker jag, att man tillägger denna metod alltför stor betydelse i kampen mot smittkoppor. Jag vill fästa uppmärksamheten på att i de utredningar, som företagits i detta ärende, har påpekats, att en betydande minskning av koppoddligheten i vårt land inträtt redan innan vaccinationen blev obligatorisk eller hunnit genomföras i någon mera nämnvärd omfattning. I den utredning, som ligger till grund för det nu framlagda förslaget, heter det i historiken bl. a.: »Från och med sistnämnda år» — d. v. s. 1810 — »inträdde i Sverige en stark minskning i smittkopporas förekomst, och efter vaccinationens införande uteblevo sådana betydande smittkoppepidemier, varav landet förut ungefär vart femte år hemsökts. Det synes emellertid något ovisst i vad mån dessa förändringar berodde på vaccinationen eller andra om-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppympfung m. m. (Forts.)
ständigheter, i betraktande av att vaccinationsfrekvensen var helt obetydlig.» Som bekant blev ju vaccineringsen obligatorisk först 1816.

I en bilaga till det betänkande, som år 1913 avgavs av särskilda sakkunniga och vilket förslag låg till grund för beslutet 1916 om den nuvarande lagen om vaccination, framhålles av professor Alfred Pettersson, att i Sverige var dödligheten i smittkoppor i betydligt avtagande redan före den tidpunkt, då vaccinationen infördes, samt att den minskning av dödsfallen, som inträdde under den närmaste tiden därefter, ej heller kan anses vara enbart förorsakad av vaccinationens införande, då vaccinering utfördes i alltför ringa utsträckning för att kunna framkalla så stor effekt. Vidare säger vederbörande: »Orsaken till denna minskning i dödligheten i smittkoppor i slutet av 18:e och början av 19:e århundradet känna vi icke.»

I en annan bilaga till nyss omnämnda betänkande framhåller professor Arrhenius, efter att ha redogjort för vissa hygieniska förhållanden, på tal om denna sak: »Härav framgår otvivelaktigt, att det tilltagande sunda levnadssättet sannolikt spelar en mycket stor roll vid förminskandet av smittkopporas härjningar. Detta gäller även för de ovaccinerade. Sannolikt få vi i denna omständighet delvis söka anledningen till den successiva minskningen i kopporas härjningar under de fyrtio åren närmast före vaccinationens obligatoriska införande i Sverige 1816.»

Det förefaller mig som om man varit benägen att glömma bort, att även andra faktorer än vaccinationen få tillmätas en mycket stor betydelse, då det gäller övervinnandet av denna sjukdom, och det är därför jag velat erinra om detta. Jag tror, att det nuvarande lyckliga tillståndet i vårt land, då vi åtminstone för ögonblicket praktiskt taget icke behöva räkna med någon fara för smittkopps-epidemier, i väsentlig mån får tillskrivas andra orsaker än vaccinationen, nämligen framför allt förbättrade hygieniska förhållanden och vidare den omständigheten att man numera förfogar över medel, som man tidigare helt saknade och som göra, att man snabbt kan bli underrättad om inträffade sjukdomsfall och effektivt kan isolera dessa.

Jag tycker, att även om man har aldrig så stor tro på vaccinationens betydelse såsom det bästa medlet för att bekämpa smittkopporas, så borde man ändå inte ha behövt komma till det resultat, som reservanterna här ha gjort, nämligen att genom en skärpning av lagbestämmelserna bör framtingas en ökning av deras antal, som äro vaccinerade redan i barndomen. Man har ju även enligt det föreliggande lagförslaget möjlighet att vid hotande smittkoppsfara tillgripa vaccination i full utsträckning. Eftersom vaccinationen dock icke kan sägas vara helt ofarlig, synes det mig naturligt, att man icke använder detta medel i större utsträckning än nöden kräver, och jag förmenar, att det icke kan göras gällande, att läget nu är sådant, att det är av nöden att gå in för en skärpning av bestämmelserna angående barnvaccination.

I fråga om riskerna för skador genom koppympfungen har det ju sagts, att även denna sak har överdrivits. Ja, det kan ju hända, att överdrifter här förekomma beträffande både det ena och det andra — nyss har jag påstått att så är förhållandet beträffande den effekt man velat tillmäta vaccinationen såsom medel i kampen mot smittkopporas. Jag tror dock, att det ges anledning till betänksamhet och att det finns skäl bakom det motstånd, som på många håll reses emot det tvång, som staten här föreskriver. Jag fick i vintras ett brev från en förutvarande aktad ledamot av denna kammare, som då han hört, att denna fråga skulle komma upp till behandling, bad att få lämna ett litet meddelande om sin egen erfarenhet av koppympfungen. Jag skall be att få läsa upp några rader ur hans brev. Det heter där: »För min del har jag på ett fruktansvärt sätt fått min inställning till dessa problem därigenom att jag

Ang. förslag till förordning om skyddskoppympling m. m. (Forts.)
mistade min enda son till följd av vaccinationen. Han sjuknade genast» — märk genast — »efter ympningen i förfärliga krampanfall ända till medvetlöshet» — alltså typiska tecken på encefalit — »repade sig så småningom men blev en svag stackare och avled vid femton års ålder. Jag är fullt övertygad om att vaccinationen var det onda som bröt ned honom, och jag har givit mig själv ett löfte att inte utsätta en liten flicka som jag nu har för denna försåtliga risk.»

Har man upplevat något sådant, som skildras i detta brev, är det inte så underligt, om man inte vill utsätta sitt andra barn för dessa faror. Det är väl inte heller så underligt, om grannar och vänner, som höra talas om detta fall, bli en smula fundersamma. Jag upprepar vad jag nyss sade: jag tror inte, att det endast är okunnighet och vanföreställningar, som ligga till grund för motståndet mot vaccinationen, utan det är en mycket förställic och förresten sund reaktion emot ett tvång, som man icke kan finna vara betingat av de nuvarande förhållandena.

Fröken Hesselgren framhöll i onsdags, då vi diskuterade denna fråga, att man genom att följa Kungl. Maj:ts förslag utsatte föräldrarna för lika stora, ja kanske ännu större samvetskonflikter än nu är fallet, därigenom att man överläte åt dem själva att avgöra, huruvida de skulle vaccinera sina barn eller icke. Med all den respekt, som jag för övrigt hyser för fröken Hesselgren och hennes stora kunskaper, måste jag dock säga, att jag tycker, att detta sätt att resonera förefaller en smula underligt. Man behöver väl inte komma i någon allvarlig samvetskonflikt endast därför att man får möjlighet att själv fritt avgöra, hur man bör handla för att bäst gagna sina barn. Det är ju många andra frågor, som man också själv får taga ställning till efter bästa förstånd och samvete. Jag kan icke tänka mig, att det skulle vara något idealiskt tillstånd, om man skulle gå in för att lösa den enskildes problem genom kategoriska påbud från statens sida, vilka avklippa alla möjligheter utom en enda. Den verkliga samvetskonflikten uppstår naturligtvis, då man har att välja mellan å ena sidan att följa lagen och därmed utsätta sitt barn för sådant, som man tror vara riskabelt, och å andra sidan att bryta mot gällande lag.

Jag kan för min del således inte alls vara med om att nu vidtaga sådana anordningar, som skulle innebära, att man exempelvis införde fängelsestraff för dem, som vägra att låta vaccinera sina barn. Jag ber att få understryka vad som i detta avseende har sagts dels av herr Olovson i Västerås och dels av departementschefen i hans, såsom jag tyckte, utomordentliga anförande. Man har inte från reservanternas sida kunnat anvisa något förnuftigt och humannt sätt att göra nu gällande lag effektivt.

Jag antydde i början av mitt anförande, att jag hyste betänkligheter på en punkt. Detta gäller bestämmelserna om vaccinering av de värnpliktiga. Därvidlag föreslås nu faktiskt en skärpning i jämförelse med vad som för närvarande gäller. Jag har för min del ingenting emot, att på denna punkt de önskemål, som ha framförts av herr Eriksson i Sandby, vinna beaktande. Jag föreställer mig emellertid, att detta knappast är tänkbart, och då jag anser, att man får vara glad över att ändå på en väsentlig punkt vinna en betydande förbättring, ber jag, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrade:

Herr **Barnekow**: Herr talman! Det har under debatten i onsdags talats så mycket om farorna av det gamla systemet och av tvångsvaccineringen, att jag inte skall ingå närmare på detta. Jag skall i stället uppehålla mig vid en

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
sida av denna fråga, som förefaller mig vara något för litet berörd i debatten — jag har knappast hört någon annan än statsrådet själv gå in på den saken.

Själva kärnpunkten här ligger väl i den frågan: varpå beror det, att det nu kommit ett kungl. förslag? Enligt vad statsrådet sade beror detta därpå, att det i verkligheten icke tillämpas någon tvångsvaccination. Av den karta, som finnes i betänkandet, framgår att inom stora områden i vårt land endast 15—18 procent av barnen vaccineras. Vad beror detta på? Jo, helt enkelt därpå, att föräldrarna, såsom den föregående ärade talaren sade, äro rädda för följderna av vaccinationen. De ha i sin egen familj eller på andra håll sett exempel på följdskjukdomar, för vilka de icke vilja utsätta sina barn. Vad säga då läkarna om detta? Jo, jag har hört deras talesman anföra, att denna mödrarnas — det är kanske bättre att säga mödrarna än föräldrarna, ty det är nog mödrarna det här närmast blir fråga om — tro, att vaccinationen drar med sig sjukdomar, är ett utslag av samma vanföreställning, som när mödrarna tro, att barnen äro sjuka, då de få tänder. Jag vill inte lägga mig i detta — mödrarna och fäderna ha kanske annan mening där — men jag kan inte låta bli att i detta sammanhang tänka på en liten episod, som jag en gång bevittnade. Det var ett litet flickebarn, som kom springande till sin ett å ett och ett halvt år äldre syster och sade: »Faster är så ond!» Den äldre flickan sade då mycket förståndigt till henne: »Så får man inte säga; faster är aldrig ond.» Den lilla funderade ett ögonblick och så kom det: »Nej, faster är kanske inte ond, men hon bär sig åt precis som man gör, när man är ond.» Jag misstänker, att mödrarna skulle svara läkarna på samma sätt: »Barnen äro kanske inte sjuka, men de bära sig åt precis som man gör, när man är sjuk.»

Faktum är emellertid, att vi icke lyckats upprätthålla tvångsvaccineringen. Det avgörande skälet för min inställning till frågan är, att det i längden icke är bra att bibehålla en lag, som icke har något rotfäste i det allmänna rättsmedvetandet, och givetvis ännu mycket sämre att bibehålla en lag, för vilken vi icke kunna skapa tillbörlig respekt.

Under debatten i onsdags var det en talarinna, som sade, att utskottsmajoritetens medlemmar äro inkonsekventa, därför att de vilja upphäva tvångsvaccinationen av barn men fortfarande hålla på vaccination av exempelvis bevärning. Kan fröken Hesselgren vara med om att åstadkomma någon majoritet för upphävandet av vaccinationen av bevärning, skall inte jag för min del vägra i vändningarna. Detta har emellertid icke föreslagits — inga sakkunniga ha gått så långt — och jag vill framhålla, att det väl är ett ganska vanligt tillvägagångssätt, att man går fram steg för steg. Jag vill också fråga: äro de, som försvara utskottsminoritetens uppfattning, på något sätt konsekventa? Konsekvensen av ett avslag på Kungl. Maj:ts förslag skulle väl vara, att det vidtoges sådana åtgärder, som absolut tvingade människorna att respektera lagarna, men med undantag av en talare i onsdags har jag icke hört någon direkt säga ut, att man skall sätta dem i fängelse, som i detta fall icke respektera lagen. Jag vet för övrigt inte vem som skulle sättas i fängelse. Fäderna äro väl i allmänhet rätt oskyldiga, när det gäller vägran härvidlag, varför det närmast bleve fråga om mödrarna, och när det i många fall kan gälla mödrar med mycket små barn, måste kanske barnen också följa med i fängelset — det vill jag inte yttra mig om.

Vidare måste jag säga, att det föreligger ändå en viss skillnad mellan dessa kategorier. Jag skulle inte draga mig ett ögonblick för att säga till en beväringspojke: Nu skall du vaccineras. Det är kanske en viss risk för att du blir sjuk, men den risken bör du kunna taga. — Men jag trotsar reservanterna och dem, som här tala för samma åsikt, att kunna se en mor, som med rätt

Ang. förslag till förordning om skyddskoppympfung m. m. (Forts.)
eller orätt tror, att det är fråga om hennes barns framtida hälsa, rakt i ögonen och säga: Här föreligger ingen risk för ögonblicket, såvitt vi kunna se, om barnen icke vaccineras, men om ni inte gör det, kan ni med polismakt tvingas därtill. Jag tror, att ingen av dem skulle våga säga detta.

Herr talman! Då jag icke kan finna, att det är lämpligt, att vi bibehålla en lag, för vilken det icke finnes tillbörlig respekt, och då jag icke ett ögonblick tror, att man skulle vilja gå med på att förstärka respekten för denna lag genom brutala åtgärder, om jag så får säga, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I detta anförande instämde herrar *Hilding, Pettersson* i Norregård, *Nilson* i Eskilstuna, *Olsson* i Rimforsa, *Andersson* i Rasjön, förste vice talmannen *Jepsson, Fredberg* och *Larsson* i Mörlanda.

Herr **Bergvall**: Herr talman! Om man följer debatten i denna kammare i vaccinationsfrågan och för övrigt även den debatt, som föres utanför kammarens väggar, kan man mycket lätt konstatera, att de som vilja ett mildrande av det nuvarande vaccinationstvänet, eventuellt ett slopande av detsamma, vandra något olika vägar. Det finns en grupp och en riktning, som principiellt gör gällande, att vaccinationen är ett sådant ont, medför sådana risker, lägger sådana band på människorna, att den överhuvud taget icke skall få finnas kvar. Det finns åter andra grupper, som närmast poängtera, att risker finnas, risker som visserligen icke äro så stora men dock överflödiga att för närvarande taga, då ingen sådan epidemifara hotar, för vilken vaccinationen skall skydda oss. En tredje grupp representeras av dem, som intaga samma ståndpunkt som exempelvis herr Olovson i Västerås gjorde. Första hälften av herr Olovsons i Västerås anförande var närmast en lyrisk lovsång till vaccinationens ära och ett utomordentligt intensivt poängterande av, att det här icke är fråga om att riva ner något av det skydd, som vaccinationen utgjort, eller att lämna ett finger åt dem, som äro motståndare till vaccinationen.

För min del måste jag säga, att det för mig på sätt och vis är lättast att förstå den första gruppen. Där är det fråga om en tro; läkarvetenskapens uttalande, att riskerna i den mån de finnas äro mycket obetydliga eller i vart fall mycket sällsynta, göra intet intryck. Man ställer samman berättelser om olyckshändelser från olika håll. Man förväxlar ofta samtidigheten mellan inträffande sjukdom och vaccinationstillfället med ett orsakssammanhang mellan sjukdomen och vaccineringen. Det är emellertid icke mycket att göra åt dem, som företräda denna riktning, ty här möter man en hållfast och oomkullsläelig tro. Jag för min del har på sätt och vis svårare att förstå herr Olovsons i Västerås riktning, där man ogärna vill — även om herr Olovson kom litet över på den kanten i senare delen av sitt anförande — vare sig överdriva riskerna av vaccinationen eller underskatta det skyddsmedel, som den utgör. Jag har svårare att förstå, att man från de utgångspunkterna skall kunna komma fram till, att vi böra avskaffa den obligatoriska barnvaccineringen. Det finns, såvitt jag kan förstå, endast ett enda skäl anført i det sammanhanget, som kan göra anspråk på någon grad av hållbarhet, och det är påpekandet av att i vissa trakter av landet dessa bestämmelser icke efterlevas på ett sådant sätt, att man kan tala om en verklig laguppfyllelse, och att i dessa trakter frekvensen av dem, som blivit vaccinerade som barn, är relativt liten. Emellertid säger man samtidigt på denna kant, att om vi nu avskaffa den obligatoriska barnvaccineringen, skola vi sätta in en verklig propaganda på att få fram en frivillig vaccinering. Statsrådet var inne på samma linje, då han sade, att man skall koppla in folket — jag tror uttrycket föll så — till vaccinationens förmån. Den naturliga konsekvensen av detta resonemang borde enligt min

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
mening rimligen bli att man kopplar in denna propaganda redan nu och går in för detta upplysningsarbete, som man vill göra i framtiden, redan nu och ser till om man icke på detta sätt kan nå fram till en större vaccinationsfrekvens även i dessa landsändar. Detta skäl bör icke vara något angenämt skäl att anföra för dem, som i likhet med herr Olovson i Västerås och i viss mån även herr statsrådet tro på vaccinationen, utan tvärtom ett mycket sorgligt skäl. Man bör i vart fall komma ihåg, att den avoga inställningen till vaccinationen är lokaliserad till vissa landsändar. I stora delar av landet finns det intet motstånd att tala om emot vaccinationen, utan frekvensen av dem som låta sina barn vaccineras är nära hundra procentig.

Ännu svårare för mig är det emellertid att begripa, hur man från dessa utgångspunkter skall kunna komma över till den ståndpunkt, som intagits i regeringens nuvarande förslag. I detta sammanhang måste jag beröra en del av det, som herr Barnekow vände sig emot i en föregående talares anförande i debatten. Vad vill man då ersätta den obligatoriska barnvaccinationen med? Jo, principiellt med en obligatorisk förstagångsvaccinering av de värnpliktiga och med en obligatorisk vaccinering vid hotande epidemier och dylikt. Jag skall först hålla mig till den obligatoriska förstagångsvaccineringen av de värnpliktiga. Finns det något, som man ansett tillfullo klarlagt på detta område, så är det just det förhållandet, att vaccineringen ställer sig väsentligt besvärligare för äldre personer än för yngre. Jag använder med avsikt icke uttrycket farligare, ty detta inbjuder lätt till en diskussion om differensen mellan majoritetens och minoritetens inom kommittén uppfattning därvidlag. Varför skall man ålägga folk i mogen ålder något, som för dem medför ett större obehag och som särskilt i fråga om de värnpliktiga inskränker på den funktion, som de satts att fylla, i stället för att låta obligatoriskt vaccinera små barn, då det hela går lätt och hastigt. Argumentet att vaccineringen av de värnpliktiga sker även nu, liksom också att massvaccineringar vid hotande epidemier redan nu förekomma, är fundamentalt felaktigt, ty i det övervägande antalet fall är det här icke fråga om en förstagångsvaccinering utan om en revaccinering, vilken ger mindre obehag och påfrestningar. Jag måste därför vidhålla vad som sades av den siste talaren i onsdagens debatt, nämligen att varken utskottsmajoriteten eller Kungl. Maj:t i något avseende kommit fram till en logiskt hållbar position härvidlag. Det hjälper icke att man, såsom herr Barnekow, säger, att samma brist på logik vidlåder reservanternas ståndpunkt, då de icke vilja vidkännas, att de förordat införandet av fängelsestraff för dem, som icke vilja låta sina barn tvångsvaccineras. Jag hör icke heller till dem som vilja införa något fängelsestraff. Vilken inkonsekvens skulle det väl emellertid ligga i en sådan ståndpunkt? Man försöker ju endast så långt möjligt är att med tjänliga medel genomföra en obligatorisk tvångsvaccinering. Därför att man infört en viss föreskrift i gällande lag har man väl icke försvurit sig åt den ståndpunkten, att man skall tvinga fram denna lags uppfyllelse genom hur hårda straffåtgärder som helst. Det var där logiken brast i den siste talarens anförande.

För min del kan jag, herr talman, icke komma till annat resultat än att man tills vidare bör bibehålla den nuvarande obligatoriska barnvaccineringen med de undantag, som den nuvarande lagstiftningen ger möjlighet till, och genom insättandet av en energisk propaganda försöka få denna obligatoriska barnvaccinering att i alla delar av landet bli lika ordentligt genomförd som fallet redan är i mycket stora delar av vårt land. Från mina utgångspunkter kan jag alltså, herr talman, endast yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herrar *Nylander, Arnemark, Henriksson, Andersson* i Duncker och *Silfwerbrand*.

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypmpning m. m. (Forts.)

Herr **Mosesson**: Herr talman! Ehuru den, som vågar uppträda till försvar för utskottet, måhända av högerns ledande stockholmsorgan blir stämplad som mörkman, ämnar jag taga denna risk och foga några ord till det, som här redan blivit sagt. Jag beklagar, att det icke är mig möjligt att göra annat än stryka under några meningar, som redan uttalats, först då av herr socialministern i hans i åsyftade organ avhånade yttrande och nu närmast av herr Barnekow.

Först tillåter jag mig, fast detta icke hör hit, att komma med ett personligt vittnesbörd! Jag är icke någon antivaccinator. Jag har låtit vaccinera våra små i späd ålder, och jag har icke i hemmet sett någon annan olägenhet därav än att ett av barnen, det fjärde, fick lida av en varig arm i 3 à 4 månader — det var den arm som ympades. Jag har givetvis ingen som helst rätt att uttala någon mening i rent medicinska frågor. Flera av mina nära anhöriga och många personliga vänner ha sina namn under det yttrande från läkarkåren, som vi alla fått mottaga. Det faller mig icke in att sätta mig till doms över dessa läkare. Det är emellertid min liksom samtliga riksdagsledamöters plikt att självständigt pröva alla de omständigheter, som åberopats uti eller höra till det föreliggande ärendet. Till dessa omständigheter hör givetvis vad läkarvetenskapen kan hava att säga.

En primär angelägenhet för en riksdagsman är att han gör klart för sig, hur rättstillståndet inom landet är beskaffat och om gällande förordningar efterlevas och, om de icke efterlevas, att söka finna orsakerna härtill. Många se icke eller vilja icke se, att det sedan många år och på många håll i vårt land råder ett tillstånd ifråga om barnvaccinationen, som ur samhällelig synpunkt icke kan anses tolerabelt. Det förhållandet att man inom stora områden av landet icke iakttagit gällande lag är ett missförhållande. Ifrån denna lät mig säga sjuka punkt värker det enligt min mening utåt i samhällskroppen även på andra områden. Det är detta faktum som är av intresse för riksdagen, för den civila förvaltningen, för läkarna och för de kommunala organen.

Mina damer och herrar! De nuvarande förhållandena i detta avseende äro sådana att vi icke kunna anse, att Sverige såsom rättssamhälle utan vidare kan nöja sig med status quo. Hur skall då en förändring kunna ske? Det finns, såsom här har antytts, två vägar. Den ena syftar till strängare fiskalska åtgärder. Den andra vägen innebär ett övervägande, huruvida de negligerade bestämmelserna äro av den natur, att de av ett eller annat skäl icke kunna i sin nuvarande form effektivt tillämpas. Jag ber att få erinra om, att riksdagen 1930 praktiskt taget enhälligt i en skrivelse till Kungl. Maj:t begärde lindring i de nuvarande villkoren. Vad riksdagen och denna kammare nämnda år utan debatt antog var en anhållan hos Kungl. Maj:t om en allsidig och förutsättningslös utredning, huruvida och i vad mån utan äventyrande av folkhälsan undantag från ympning skulle kunna medgivas. När nu Kungl. Maj:t kommer med ett förslag, säger en del utav dessa petitionärer: vi vilja ha skärpta bestämmelser och icke några mildare bestämmelser än de nuvarande. Herrarna och damerna, som voro med om detta 1930, kunna ha rätt att säga, att de numera se saken på ett annat sätt, men de ha icke rätt att anklaga Kungl. Maj:t för att ha efterkommit riksdagens begäran och icke heller rätt att klandra dem, som hålla Kungl. Maj:t räkning för att han lagt fram förslag till lindring i nuvarande bestämmelser. Detta förslag står, som vi veta, i huvudsak i överensstämmelse med de linjer, som en sakkunnigkommitté, enligt min mening mycket väl sammansatt, har uppdragit.

Vi stå här inför en fråga, som utav psykologiska och andra skäl hör till de mest komplicerade frågor som riksdagen har att behandla. Vi riksdagsmän antaga vissa ganska kärva bestämmelser, till exempel emot att en fattig änka

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
med sina döttrars hjälp skall få göra upp eld klockan 5 och baka bröd till avsalu. Vi fatta också andra beslut, som på ett närgånget sätt ingripa i folks förhållanden. Dessa ingrepp, som dock äro av jämförelsevis liten omfattning, utlösa på några håll sorg och protester. Här föreligger ett ärende, som ytterst nära berör tiotusentals, ja, hundratusentals människor. Många av riksdagens ledamöter förmena, att den reaktion mot gällande bestämmelser, som kommit till synes, endast är ett bevis på suggestion, hysteri eller dumhet. Reaktionerna vill man från riksdagens sida möta med hot om skärpta straffbestämmelser. Min ärade bänkkamrat, herr Lundqvist, och de många med honom nå icke idealet på den väg han rekommenderat. Man bör veta sitt värde, men man bör också känna sin begränsning, när man tar itu med att utfärda dekret för vårt folk. Man må le eller sörja för detta faktum — jag har sagt, att jag personligen icke är någon motståndare till vaccinationen — men det finns tiotusentals oförvitliga och upplysta medborgare, sociala A-människor, som hellre gå i fängelse än bära sina små till ymparen. Sätt in dem i fängelse då, säger i desperation någon företrädare för tvångsympningen. Mina herrar! Vi få i dessa dagar i vissa tidningar läsa så mycket om den mjäkighet, som visas, då man icke vill tillgripa kraftiga medel mot dessa vägrare. I morgon få vi kanske i samma tidningar läsa, hur bryskt samhället betar sig emot en herreman, som varit på en finare middag och där blivit alkoholpåverkad, som sedan kört bil hem och därvid råkat köra på några fotgängare, och för detta ådömts fängelse. Det heter då, att mannen ifråga icke är någon brottslingsnatur, utan att det hela endast är att anse såsom en av dessa beklagliga olyckshändelser, som det moderna samhället tyvärr i så rikt mått bjuder på.

Naturligtvis kan det icke komma ifråga, att samhället skall gå bryskt fram emot dem, som vägra att låta vaccinera sina barn, om de verkligen ha en övertygelse, som är grundad på erfarenhet från den egna familjen eller från vänkretsen att vaccinationen kan bli till skada för barnet, säger man. Det är så naturligt för min ärade partikamrat, fröken Hesselgren, att tänka och tala så. Men, fröken Hesselgren, hur skall man i praktiken kunna utgestalta denna, om jag så får säga, samvetsklausul? Låt mig taga ett exempel ifrån min bekantskapskrets. En familj, som i socialt hänseende har det väl ställt, hade, då barnen voro små, burit dem till läkare, för att få dem vaccinerade. Det äldsta av barnen blev omedelbart efteråt sjukt, blev avtärt, fick tbc och dog i början av tonåren. Det yngsta barnet var klen, och föräldrarna vägrade bestämt att låta barnet vaccineras. De ingåvo under åberopande av gällande bestämmelser ansökan till medicinalstyrelsen om befrielse från vaccinationskyldigheten samt bifogade en dossier med intyg av den läkare, som hade skött det döda barnet, utdrag av sjukhusjournal etc. De fingo av medicinalstyrelsen tillstånd att slippa vaccinera sitt yngsta barn. En dag får denna familj en påringning från en prästfamilj i Stockholm, som hade många barn och hyste förskräckelse för vaccinationen. Föräldrarna hade hört talas om att mina bekanta hade fått tillstånd slippa vaccinera ett av sina barn. Man bad att få komma upp för att bekanta sig och höra, på vilka grunder tillstånd beviljats, vilka papper, som ingivits till medicinalstyrelsen etc. Svaret blev: var så god och kom! Bekantskap stiftades vid en kopp kaffe, avskrifter av handlingarna lades fram och resultatet blev, att prästfamiljen under åberopande av vad den nu bekanta familjen anfört sökte och fick medicinalstyrelsens tillstånd att slippa vaccinera sina barn.

Jag har givetvis respekt för verklig samvetsnöd, men jag måste konstatera, att det är mycket svårt att åvägbringa någon bevisning om att samvetsnöd föreligger. Personligen anser jag det vara en plikt att med vapen värna vårt

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)

land, men jag har varit en ivrig anhängare av förslaget att befria dem, som av sitt samvete hindras att fylla denna medborgerliga plikt. Föräldrar, som hava en grundmurad uppfattning om vaccinationens skadlighet — denna uppfattning må vara materiellt riktig eller ej — och som äro villiga att böta eller t. o. m. att gå i fängelse hellre än att låta vaccinera sina barn, böra icke i tider, då ingen särskild fara för smittkoppsepidemier föreligger, behandlas strängare än värnpliktsvägrare. Värnpliktsvägrare slippa ju i fredstid att bära vapen. Enligt min uppfattning kan samhället icke garantera en värnpliktsvägrare, att han under alla förhållanden blir befriad från skyldighet att göra sin plikt. Om landets väl och ve stå på spel, så lära nog många, som under lugna förhållanden befriats från värnplikt, få gå ut i krigstjänst. I det kungl. förslaget gives anvisning om, att om det blir fara å färde, så få även de, som under normala förhållanden sluppit att låta vaccinera sina barn, lov att låta barnen vaccineras. Jag tror, att de då komma att låta sina barn vaccineras utan att tvingas därtill. Samvetsklausulen är väl bättre och förnuftigare än brutala kommandon, men den leder i förevarande fall icke till det mål, som utskottet och reservanterna vilja nå. I länder med frivillig barnvaccination har man nått upp till en genomsnittlig procent i barndomen vaccinerade av 50. I vårt land med obligatorisk barnvaccinering har man en genomsnittlig procent barnvaccinerade av 60. Skulle det då vara omöjligt för oss att enas om att söka föra över ett eller annat tiotal procent genom den metod, som utskottsförslaget anvisar, så att idén om vaccinering »går till» i samhällskroppen? För närvarande råder irritation, och det hotar att bliva förgiftning i samhällskroppen. Jag är, herr talman, både utav naturen och utav livserfarenhet böjd för att anse, att man såväl med komplicerade som okomplicerade människor kommer längre med lämpor än med fiskaliska åtgärder. Man bör icke behålla en lag som är en chimär. Det är ovedersägligen konsekvens i att yrka på skärpta bestämmelser och fiskaliska åtgärder, men enligt min mening är det galenskap i den konsekvensen. Den längre och försiktigare väg att nå målet, som regeringen och utskottet anvisat, är enligt min mening den bästa vägen. Jag går den.

I detta anförande instämde herrar *Johanson* i Huskvarna, *Hoppe* och *Annér*.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Jag har begärt ordet för att deklarerera, att jag ämnar rösta emot den kungl. propositionen. Det är andra gången under min riksdagstid vaccinationslagstiftningen behandlas i riksdagen. Den debatt, som nu pågår, har i huvudsak samma innehåll som den debatt, vilken fördes, då den nu gällande lagen antogs. Samma argument för en uppmjukning, som anförts nu, anfördes då. Jag har, herr talman, icke blivit övertygad om att de argument, som anförts till förmån för den kungl. propositionen, äro bärande. Herr Sandberg är förresten den ende, som har försökt sig på att bestrida vaccinationens värde i kampen mot smittkopporna. För vår hygien ansvariga uppgiva, att tvångsvaccineringen av barn har varit ett av de verksammaste skyddsmedlen mot smittkopporna. Med samma styrka som den medicinska vetenskapen fastslagit denna sanning, har den också fastslagit, att obehaget av vaccination är minst i de lägre åldersklasserna, och att obehag och komplikationer i större utsträckning inställa sig hos vuxna än hos barn, som vaccineras. Jag begriper icke, hur riksdagen, när detta är vetenskapligt bevisat, kan gå in för en lagstiftning, som upphäver vaccinations tvånget för barnen. Det göra vi, säger man, för att giva föräldrarna samvetsfrid. Jag hör till dem, som gärna vilja, att alla människor skola hava samvetsfrid, men jag kan icke gå så långt i eftergivenhet för denna samvetsfrids

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
skull, att jag glömmer de rättslösa barnen. Om föräldrarna av den agitation, som förts från oansvarigt håll, bibragts den uppfattningen, att vaccinationen är till skada för barnen, och om de underlåta att vaccinera sina barn och därmed utsätta dem för risken att vid vuxen ålder tvingas att underkasta sig vaccination med åtföljande komplikationer, anser jag, att hänsyn till föräldrarnas samvetsfrid bör få vika för intresset att barnen skyddas.

Jag är fullt övertygad om att en del föräldrar haft sorgliga erfarenheter av vaccineringsen, sådan den utfördes innan den nu gällande vaccinationslagen antogs. Numera utföres dock vaccination under ledning av ansvariga läkare på hygieniskt sätt. Jag tror, att det är svårt att bevisa, att tvångsvaccinationen medför sådan hälsorisk, som antivaccinatörerna påstå.

Jag representerar en provins, som, åtminstone enligt vad Svenska turistföreningen uppger, befinner sig på en hög andlig kulturnivå. I denna höga kulturella atmosfär frodas kvacksalveri och bedrivs den mest intensiva agitation mot vaccinationen. Det är en viss politisk risk för mig att säga det, men jag säger det i alla fall. Agitationen har givit till resultat, att, enligt socialministerns uppgift, endast 19 % av barnen äro vaccinerade. Jag försäkrar, att det icke varit föräldrarnas samvetsnöd, som orsakat detta nedslående resultat, utan resultatet får tillskrivas kvacksalvarnas lyckosamma agitation för sina idéer.

Ja, men, säger man, skola vi behålla en lagstiftning, som är så ineffektiv? Ja, antingen bör man behålla lagen och sätta den i funktion eller också skaffa en lagstiftning, som svenska medborgare respektera. Jag har anledning tro, att orsaken till att vaccinationsfrekvensen sjunkit under de sista åren är att söka i den propaganda, som bedrivits av antivaccinatörer, av kvacksalvare, vilka inbillat befolkningen, att deras agitation nått sådana resultat, att vaccinationstvänet komme att upphävas. Man har gått och väntat på den nya lagstiftningen. Jag vill icke ha hårdare straffpåföljd för att människorna skola respektera lagen, men jag vill, att den lag, som finnes, skall respekteras. Den påföljd, som stadgas för överträdelse av gällande bestämmelser, är icke hård.

Socialministern säger: »Vi skola icke lagstifta mot folket utan med folket.» Det är en princip, som vi alla vilja följa, men det finns vissa fall, då man måste lagstifta emot en uppgiterad folkmening. En sådan tvångsvaccinationslag som den vi för närvarande ha är en lag, som riktar sig icke mot folket utan mot kvacksalveri och okultur. Vi skola på upplysningens väg komma till rätta med detta, säger man. Det tror jag, men vi äro litet för sent ute. Här har Sveriges läkarkår ensam fått kämpa emot denna agitation. Läkarna hava icke haft tillräckliga medel till sitt förfogande för att lyckas. Tidningspressen har stått neutral, radion har icke utnyttjats, och i skolorna har man icke utnyttjat förefintliga möjligheter att sprida en sund upplysning i vaccinationsfrågan. Nu vill man börja agitera för vaccinationen, men först vill man upphäva vaccinationstvänet! Först skall lagen upphävas, och sedan skall man arbeta för frivillig vaccinering och predika, att det är nyttigt och bra att låta vaccinera sina barn. Tror någon av kammarens ledamöter, att vi kunna lyckas i detta upplysningsarbete, sedan riksdagen upphävt bestämmelserna om vaccinationstvänet? Jag tror det icke. Jag tror, att vi lyckas, om vi behålla vaccinationstvänet och sprida en sund upplysning om vad vaccinationslagen innebär. Jag har en känsla av att andra kammaren kommer att bifalla den kungl. propositionen. Jag beklagar det. Vi avhända oss ett av de verksammaste medlen i kampen mot en svår pestsjukdom, om förslaget upphöjes till lag, och då har kvacksalveriet vunnit sin största triumf. Jag

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
kan, herr talman, icke medverka till detta utan yrkar avslag på den kungl. propositionen.

Häruti instämde herrar *Nolin, Magnusson* i Tumhult, *De Geer* i Hanaskog, *Holmgren, Svedman, Hagberg* i Malmö, *Karlsson* i Granebo, *Paulsen, Andersson* i Lindome, *Tengström, Staxäng, Hansson* i Hönö, *Persson* i Grytterud, *Persson* i Falla, *Hedlund* i Häste, *Lindmark, Hansson* i Vännäsby och *Nilsson* i Antnäs.

Herr Holmdahl: Herr talman! Jag har en känsla utav att efter det närmast föregående anförandet, på vilket följde så många instämmanden och i vilket jag också instämmer fullt och helt, man knappast behöver mera orda till förmån för ett avslag på den kungl. propositionen. När jag begärde ordet tidigt i onsdags, hade jag också endast tänkt att i en fråga som, om man ser den på lång sikt, är av synnerligen allvarlig innebörd, deklarerar min ställning. Jag ville fritaga mig själv från delaktighet i ett beslut, som kan medföra stora risker för vår folkhälsa i framtiden. Men efter åhörandet av en del av de anföranden, som höllos i onsdags eftermiddag, kan jag, herr talman, icke underlåta att beröra några punkter, som syntes mig särskilt betecknande och anmärkningsvärda i försvaret för den kungl. propositionen och för utskottets ståndpunkt. Det kan icke hjälpas, att jag därvid kommer att upprepa vad som efter debattens avslutande i onsdags sagts på olika håll i pressen och här i dag i den fortsatta debatten. Jag tycker, att försvaret här har företett så pass anmärkningsvärda och svaga linjer, att det icke kunde skada, att man ytterligare fäste uppmärksamheten vid dessa.

Vad man först fäste sig vid beträffande det försvar för utskottets ståndpunkt, som förts i onsdags och som fortsatt i dag, var den genomgående inre motsägelse i tankegången, som var utmärkande för detta. Man pläderar för borttagande av den obligatoriska vaccinationen av barn, d. v. s. för borttagande av vaccinationen i en ålder, då denna notoriskt medför de minsta riskerna och de minsta obehagen. Samtidigt fasthåller man vid den obligatoriska vaccineringen av praktiskt taget hela den manliga ungdomen vid vuxen ålder, då riskerna och obehagen notoriskt äro större. Jag kan icke finna annat än att de hava rätt som här påpekat, att det verkligen ligger en ofrånkomlig motsägelse i en sådan ståndpunkt. Man måste från utskottets och från statsrådets sida erkänna, att vaccinationen är vårt främsta och mest effektiva skyddsmedel mot smittkoppor. Man måste likaledes erkänna, att de första barnåren äro den lämpligaste och ofarligaste tiden för vaccinering. Att göra vaccineringen i barnåren frivillig, men göra vaccineringen obligatorisk vid vuxen ålder — ligger det verkligen någon rim och reson i en sådan ståndpunkt? Och som fröken Hesselgren så övertygande påvisade i sitt anförande i onsdags: det ligger väl någon rim och reson i att låta vaccinera de värnpliktiga men icke kvinnor och barn, som vid ett krigstillfälle väl också bliva utsatta för den ökade smittofara, som ett krig anses medföra? Jag kan icke underlåta att i likhet med herr Bergvall beröra resultatet av den undersökning, som gjorts angående sjukligheten på grund av ympning vid armén under åren 1934—1937. Undersökningen har berört icke mindre än 30,000 man per år, och det har därvid konstaterats, att av de värnpliktiga, som hava revaccinerats, icke mer än 3.6 % sjukskrivits under det att av de värnpliktiga, som vaccinerats för första gången, »primovaccinerats», 37 % sjukskrivits. Jag tycker det är så pass påtagliga och belysande siffror, att jag står mycket främmande inför deras ståndpunkt, som vilja genomföra en ordning, vilken medför ett dylikt resultat för de värnpliktiga. Med ledning av erfarenheter från andra länder har man

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
ansett sig kunna räkna med att, om den obligatoriska barnvaccineringen borttages, snart omkring hälften av de värnpliktiga komma att vaccineras för första gången vid tjugo års ålder. Vid den undersökning, som jag nyss talade om och som ägde rum under perioden 1934—1937, visade det sig, att det blott var en procent av de värnpliktiga, som vaccinerades för första gången, medan 99 % revaccinerades. Dessa siffror visa, att man överdriver en smula, när man talar om, att den obligatoriska vaccinationen råkat alldeles i lägervall. Det måste hava stått ganska väl till med efterlevnaden av lagen ännu för omkring tjugo år sedan. Om således den obligatoriska vaccinationen borttoges, har man, med ledning av vad som konstaterats i andra länder, ansett sig kunna räkna med att snart hälften av de värnpliktiga första gången ympas vid värnpliktsålderns inträde. Det betyder, att bortåt 40 % av dessa komma att behöva sjukskrivs, och att, som herr Bergvall också påpekade, ett mycket stort antal tjänstgöringsdagar gå förlorade. Man har alltså att taga hänsyn till icke bara det obehag, som man vållar den värnpliktiga ungdomen, utan även till den olägenhet, som följer utav att ett stort antal tjänstgöringsdagar gå förlorade.

Jag skall emellertid nu gå över till att tala om en del andra argument, som i debatten i onsdags anförts för borttagande av den obligatoriska barnvaccinationen. Jag fäste mig därvid särskilt vid tvenne, som framfördes av herr Lindén. Han anförde som första skäl för den ståndpunkt, han intog, att man icke borde tvinga på människorna, på barnen en sjukdom. Om man det minsta skärskådar detta argument, om man riktar reflexionen mot detsamma, så upplöses det och försvinner i det tomma intet. Jag skall icke ingå på denna i realiteten mycket tendentiösa beskrivning av vaccinationens innebörd. Men låt gå för den karakteristik av densamma, som herr Lindén gav. Den animala vaccinen inför i kroppen ett gift, som emellertid i allmänhet ej under de första barnåren medför några större besvär eller allvarigare sjukdomssymptom, men denna animala vaccin medför också långvarigt och värdefullt skydd mot smittkoppor. Är icke denna immunitet mot en av våra farligaste folksjukdomar, är icke denna immunitets betydelse för individen och folket ett tillräckligt starkt skäl för det ingrepp vaccinationen innebär? Om man överhuvud vill anlägga förnuftiga synpunkter på denna fråga och icke nöjer sig med det rena känslotänkandet, så måste den frågan besvaras jakande. Det är förnuftigt att ympa, även om man vill karakterisera det som införande av en sjukdom, just därför att denna ympning icke medför några väsentliga olägenheter men däremot stora fördelar. Herr Lindén tycktes tro, att nackdelarna av ympningen voro mycket stora. Hur har herr Lindén med en sådan ståndpunkt kunnat gilla avfattningen av §§ 1 och 2 i det här föreliggande lagförslaget, där det hävdas, att barnen böra vaccineras före tvåårsåldern och att vaccinationen är obligatorisk för värnpliktiga? Äro riskerna så stora, som herr Lindén med stöd av ett brev från en icke namngiven läkare ville göra gällande, då förstår jag verkligen icke, huru herr Lindén kunnat instämma i fråga om innehållet i §§ 1 och 2 i det föreliggande lagförslaget.

Det andra skälet för ett bifall till utskottsförslaget, som herr Lindén anförde, var att eftersom den nuvarande lagen icke efterlevs så bör den avskaffas. Det nu i stor utsträckning olagliga tillståndet bör genom lagändring göras lagligt. Det var herr Lindéns argumentation. Men anser man, att lagen är riktig och god, så är ju detta en alldeles bakvänd ordning. Anser man som utskottsmajoriteten, att vaccination bör ske med barn under de första levnadsåren, så kan icke lagens bristande efterlevnad användas som argument för en lagändring. Då böra väl ansträngningarna i stället inriktas på att genom upplösning göra gällande lag mera effektiv.

Slutligen kan jag icke underlåta att med några ord beröra herr socialminis-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypning m. m. (Forts.)
terns anförande i onsdags afton, varmed debatten då avslutades. Statsrådet och chefen för socialdepartementet började med att med mycket eftertryck förklara, att han ville en ordning på detta område med folket, icke mot folket. Men vi ha icke minst under denna debatt kommit underfund med, att svenska folkets meningar på denna punkt äro mycket delade. Men vilken del av folket är det socialministern följer? Det är uppenbarligen icke den del, som av övertygelse och lojalitet hittills följt gällande föreskrifter om vaccinationsplikten. Men varför tages icke från socialdepartementet lika stor hänsyn till denna del av vårt folk?

Veterligen har ingen folkomröstning anställts i denna fråga. Jag kan icke underlåta att meddela kammaren, att svenska folket utan minsta protester ställer sig läroverksstadgans föreskrift till efterrättelse, att barn, som intagas i de statliga läroverken, skola vara vaccinerade. Jag vill tillägga, att även om man medräknar alla våra s. k. högre skolor äro undantagen från denna regel ytterst små. Jag kan icke minnas, att på flera år från föräldrahåll mött protester mot att rektorerna hålla på efterlevnaden av denna bestämmelse. Mina damer och herrar: Det rör sig här om omkring 90,000 elever, 90,000 ungdomar!

Herr Barnekow påstod i sitt anförande i dag, att lagen icke längre har något fotfäste. Jag vågar, så långt min erfarenhet om skolväsendet räcker, påstå, att lagen har ett mycket starkt fotfäste och att målsmännen för dessa omkring 90,000 ungdomar följa lagen utan att på något sätt resa något motstånd mot densamma.

Jag kan icke heller förbigå socialministerns försök att förringa värdet av den praktiskt taget enhälliga läkaropinionen i fråga. Socialministern gjorde gällande, att vissa omständigheter gjorde, att man icke behövde fästa så stor vikt vid sakkunskapen. Han sade bland annat, att vissa av dessa läkare, som framtråda i läkaropinionen, 1916 skulle ha gått in för den uppfattningen, att den lämpligaste åldern för vaccinationen skulle vara omkring 6-årsåldern och att man skulle gå ifrån den dittills gällande bestämmelsen, att barnen skulle vaccineras före fyllda två år, men att numera läkaropinionen svängt så att man förordar — som man ser av handlingarna — såsom lämpligaste ålder de två första levnadsåren.

Jag förstår icke, att man kan anföra detta resonemang såsom ett skäl för att underskatta läkaropinionen i fråga. Ty det är ju alldeles uppenbart, att denna ändring i uppfattningen beror på resultaten av vetenskapliga undersökningar, som givit nytt material för bedömandet av denna fråga. Det är för min del och från min synpunkt sett snarare skäl att säga, att detta läkarernas sätt att böja sig inför nya vetenskapliga rön ökar värdet av den sakkunskap, som de här representera.

Men jag måste säga, att socialministerns försök tedde sig så mycket egenomligare, som socialministern senare i sitt anförande — i sammanhang med att han meddelade kammaren, att 13 länsstyrelser tillstyrkt hans förslag — syntes fästa stor vikt vid, att 7 läkare — 7 läkare! — intagit samma ståndpunkt, och statsrådet tillade, att man borde fästa avseende vid deras mening, som ute i bygderna följde dessa förhållanden.

Men de 2,900 läkarna då, vilkas mening icke förtjänade något större avseende, de äro väl icke alla i avsaknad av denna erfarenhet om hur vaccinationslagen verkar?

Herr statsrådet ville en ordning med folket, d. v. s. för en ökad vaccinering i lämpligaste ålder. Det underströk statsrådet. Men hur detta skulle tillgå, där- om fick man icke någon antyden. Ett borttagande av den obligatoriska barnvaccineringen, som har gammal hävd i vårt land, kan omöjligen — vilket herr Hedlund i Östersund nyss så övertygande visade — befordra detta syfte. Ifall

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
 man skulle borttaga den obligatoriska barnvaccineringen, kan detta icke tolkas på annat sätt än att statsmakterna icke längre fästa samma vikt vid denna. Hur man kan påstå, att en dylik åtgärd skulle kunna öka vaccinationsfrekvensen, det är åtminstone för mig obegripligt.

Herr statsrådet klagade över, att man anklagade honom och hans meningsfränder för att vilja riva ned det skydd vaccinationen innebär. Han vore nämligen ense med dem, som ville medverka till säkrandet av barnvaccinationen. Ja, men jag måste säga till herr statsrådet, att statsrådet nog får finna sig i denna anklagelse från alla dem, som äro övertygade om, att de åtgärder han föreslagit komma att minska de vaccinerades antal i vårt land.

En mycket framstående barnläkare uttalar sig härom på följande sätt i ett till alla riksdagsmän utsänt tryck. Han säger: »Bleve barnvaccinationen ej obligatorisk utan frivillig, är det väl ställt utom allt tvivel, att densamma skulle minska i frekvens. En upplysningsverksamhet om dess nytta skulle förlora ett mycket kraftigt vapen i propagandan härför, om lagstiftningen skulle säga ifrån, att myndigheterna ej längre betrakta barnvaccinationen som nödvändig. Varför icke bibehålla denna och samtidigt sätta igång med en effektivare upplysning än den, som hittills bedrivits?»

Så långt läkaren. Det kan icke råda någon tvekan därom, att om man vill målet: en allmän barnvaccination, ett mål, som statsrådet också ansluter sig till, då är den av denne läkare anvisade vägen den enda framkomliga. Det ligger en uppenbar motsägelse i att samtidigt som man upphäver den obligatoriska barnvaccineringen man säger sig vilja befördra barnens allmänna vaccination.

Jag kan till sist icke underlåta att beröra en annan passus i statsrådets anförande. Han gjorde nämligen gällande, att reservanterna ville införa tvång, böter och fängelse. Det är verkligen — förlåt att jag måste säga det — ett uppenbart försök till att misskreditera en ståndpunkt, som i och för sig är stark och förnuftig. Reservanterna vilja ju ha en revision av lagen. Det är ju alldeles uppenbart, att vid denna revision kan lagen göras fullt human. Man kan ju gå på den linje, som i herr Linders reservation anvisats. Det är alldeles uppenbart, att reservanterna vilja hava en human lagstiftning på detta område. Men det, som skiljer reservanterna från utskottsmajoriteten, är ju, att de vilja icke släppa den obligatoriska barnvaccineringen.

Sedan hade jag verkligen tänkt göra samma reflexion som herr Hedlund i Östersund. När man nu gör gällande, att den nuvarande ordningen är ofullkomlig och att lagen efterlevs i alltför ringa utsträckning, så är ju detta sant. Men jag har redan erinrat om, att man synes ha överdrivit och att i alla fall erfarenheten från de allmänna läroverken, där allmän vaccination är genomförd, motsäger detta. Men den reflexion jag tänkte göra är: Beror icke den sjunkande frekvensen av vaccinerade barn under senare år just på förberedelserna till den nu föreliggande kungl. propositionen? Beror den icke på utredningens resultat, och beror den icke på, att alla antivaccinationister i landet anses hava fått stöd av statsmakterna för att icke efterfölja lagen? En ändrad hållning av statsmakterna, av riksdagen, kan, såvitt jag förstår, tänkas medföra en gynnsam återverkan i detta avseende.

Herr talman! Till sist vill jag endast i allra största korthet sammanfatta min ståndpunkt på följande sätt. Både propositionen och utskottet förutsätta, att vaccination i tidig ålder av barn är mycket önskvärd och att den bör ske. Ingen kan heller bestrida, att ur barnets egen synpunkt en tidig vaccination är det bästa. Ingen kan heller bestrida, att det är en fördel för hela folket, att vaccinationen blir så allmän som möjligt och att detta ger det bästa skyddet mot en av våra hemskaste folksjukdomar.

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypning m. m. (Forts.)

Är det då under sådana förhållanden rimligt, att man skjuter åt sidan hänsynen till barnets rätt lika väl som hänsynen till hela folkets intresse men tar hänsyn till en mindre upplyst och mindre välgrundad föräldraopinion?

Jag började med att erinra om frågans allvarliga innebörd och konsekvenser, sedd på litet längre sikt — icke för vår generation men för de yngre och yngstas generation och för kommande generationer.

Herr talman! Jag kan och vill icke dela det ansvar, som de enligt min mening ikläda sig, som i riksdagen medverka till den obligatoriska barnvaccineringsens upphävande. Det är därför jag framträtt i denna debatt, och det är därför, herr talman, som jag yrkar avslag på den kungl. propositionen och det föreliggande utskottsförslaget.

Chefen för socialdepartementet. herr statsrådet **Forslund**: Herr talman! Jag ber att omedelbart efter den föregående talaren få säga några ord. Jag skall vid detta tillfälle endast stanna vid vad hans anförande rörde sig om.

Jag ber då först att få uttala mitt beklagande av att den styrelse, för vilken herr Holmdahl är chef, icke i sitt utlåtande till Kungl. Maj:t givit till känna någon sådan mening, som herr Holmdahl i dag angivit. Visserligen har herr Holmdahl icke undertecknat det utlåtande, som är avgivet till Kungl. Maj:t, men bortovaron av en chef för en styrelse har jag aldrig tänkt mig skulle kunna till den grad medföra, att man icke skulle få fram den allmänna syn, som denna styrelse skulle ha på ett så stort problem som detta.

Vad har då denna styrelse sagt? Jo, den säger, att den självfallet icke skall söka bedöma, vilket av dessa båda förslag kan anses bäst motsvara det nutida behovet av en sådan lag, enär huvudspörsmålet i utredningen i allmänhet undandrar sig överstyrelsens bedömande.

Jag måste säga mig, att när det här gäller barn, så borde väl denna styrelse yttrat sig i likhet med vad dess chef i dag försökt utveckla. Visserligen kunna vi ju säga, att han talade mindre om barnen än om de äldre. Men det hade väl varit denna styrelsens uppgift att giva Kungl. Maj:t besked om, hur styrelsen ser på detta problem.

En annan uppgift, som herr Holmdahl nämnde och som egentligen var det, som gav mig anledning att omedelbart taga upp anförandet till bemötande, gällde det förhållandet, att inga svårigheter föreläge att få lärjungarna vaccinerade före inträdet i våra undervisningsanstalter.

Vad säger nu den styrelse, för vilken herr Holmdahl är chef, i sitt utlåtande? Jag hoppas, att ingen skall missförstå det, och därför läser jag ordagrant här vad som är skrivet i detta utlåtande, daterat den 9 oktober 1937. Herr Holmdahls namn står icke under akten. Det heter: »I minoritetsförslaget bibehålles den nuvarande bestämmelsen, att lärjunge icke må mottagas i allmän eller enskild högre läroanstalt, därest han icke undergått skyddskoppypning. Överstyrelsen, som anser denna bestämmelse mindre lämplig, vill i detta avseende tillstyrka, att tillträdet till den högre såväl som den lägre undervisningen göres oberoende av om lärjungen undergått skyddskoppypning eller icke.»

Jag måste säga mig, att man kan icke sitta tyst så länge, utan man vill giva offentlighet åt och omedelbart få den frågan uppklarad: Vilken mening skall man egentligen från Kungl. Maj:ts sida taga fasta på här, när det kommer så olika uppgifter från detta håll?

Till sist bara en sak till rörande herr Holmdahl. Han ville beskylla mig för att jag sökt göra gällande någonting, som icke finnes i reservanternas förslag! Jag gjorde gällande, att man har ingenting annat att välja på än upplysningsförfarandet eller att använda tvång för att allt skall bli så effektivt

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
som möjligt, och att huvudreservanterna gått in för tvånget. De påkalla en utredning, och de säga: »De sålunda angivna synpunkterna» — d. v. s. de synpunkter som de framfört — »tillgodoses i huvudsak genom det s. k. minoritetsförslaget.»

Det är väl fullt klart, att de som stå under denna reservation, nämligen herrar Wistrand, Ekströmer, Sandström samt fröken Andersson, anse, att vi skola tillämpa just vad jag härom kvällen sade, nämligen tvånget i hela dess utsträckning. Då förstår jag ej, varför herr Holmdahl söker göra gällande, att jag gör ett påstående, som icke är riktigt, och hoppar över på en annan reservation, nämligen herr Linders reservation.

Jag har velat göra detta påpekande omedelbart för att icke något missförstånd skall föreligga. Då kanske vi kunna få det uppklarat på en gång och kunna fortsätta debatten sedan.

Herr **Lindén** erhöll härpå ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Herr Holmdahl frågade, hur jag med min inställning till vaccinationsfrågan kunde biträda 1 och 2 §§.

Jag vill påminna om vad jag sade i onsdags, att den mening jag företräder, när det gäller att påtvinga en sjukdom på en frisk människa, stöddes av en läkares brev, som jag här läste upp. Denne läkare tillhör visserligen icke de 2,900, som låtit piska sig in i denna läkaropinion, men icke desto mindre är han läkare. Att jag kunde ansluta mig till utskottet berodde på att för barn medges ju på sätt och vis en frivillig vaccinering. Man kan enligt utskottets förslag sålunda ha en viss möjlighet att slippa tvångsvaccinationen. Det är för mig ett mycket talande skäl.

Den andra anmärkningen, som herr Holmdahl hade mot mig, var, att jag påpekat, att ett stort antal folkskolebarn i landet voro ovaccinerade. Jag vidhåller att så är förhållandet, och detta ger mig anledning säga, att obehagen vid den första vaccinering, som skulle ske t. ex. i värnpliktsåldern, kunna ju inte enligt denna nya lag, sådan den föreslagits av Kungl. Maj:t och utskottet, bli stort värre än nu, då ett så betydande antal vaccineras för första gången vid värnplikten. De olagligheter som nu begås beivras praktiskt taget inte, och därför tillåter jag mig fråga: Varför skall man då upprätthålla en tvångslagstiftning på detta område?

Herr **Holmdahl**, som jämväl för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Jag vill endast med anledning av socialministerns yttrande säga, att jag beklagar, att jag av Kungl. Maj:t var tilldelad tjänstledighet för sakkunniguppdrag på hösten 1937 och inte kunde deltaga i överstyrelsens arbete, när den utarbetade sitt utlåtande över vaccinationsutredningen.

Ett utlåtande som det ifrågavarande tillkommer kollegialt, d. v. s. varje ledamot, som deltagar i dess utarbetande, har sin röst, likvärdig med ordförandens. Den omständigheten att inom ett så arbetsfyllt och stort verk som skolöverstyrelsen överstyrelsen understundom kan intaga en annan ståndpunkt än chefen för verket, då det gäller en fråga, som skall behandlas kollegialt, torde vara en så normal företeelse, att jag inte förstår att detta kan ge anledning till några som helst reflexioner. Jag vill fästa uppmärksamheten vid att skolöverstyrelsen i sitt yttrande, vars detaljer jag inte alls har i minnet, enligt socialministerns eget referat avböjde att gå in på huvudfrågan. Men här i riksdagen äro vi tvungna att ta position till den så gott vi kunna, och det är det jag gjort i min egenskap av riksdagsman.

Jag vill vidare fästa socialministerns uppmärksamhet på att när han beskyller reservanterna för att gå in för tvång och fängelse, etc., har han inte

Ang. förslag till förordning om skyddskoppvymning m. m. (Forts.)
observererat att de angivit, att man i huvudsak skall följa de och de riktlinjerna. Det är inte riktigt som socialministern säger, att den första reservationen så att säga går in för böter, som skulle kunna förvandlas till fängelse. Man har naturligtvis förutsatt, att lagstiftningen skall tillämpas efter moderna, humana grundsatser. Det veta alla, att ingen här önskar fängelse som medel för att framtinga vaccination.

Jag vill slutligen fästa uppmärksamheten på att mitt yrkande inte gick ut på bifall till någondera av reservationerna utan på avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Jag kan således inte under några omständigheter drabbas av socialministerns reflexioner härvidlag.

Härefter anförde:

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Forslund**: Herr talman! Efter denna förklaring måste jag endast konstatera att det egendomliga faktiska förhållandet föreligger, att i en så utomordentligt viktig fråga som om barnen skola få komma in i våra läroanstalter utan att vara vaccinerade stå herrarna i skolöverstyrelsen på två linjer. Utlåtandet ger uttryck för en mening. Chefen för detta stora verk, som hyser en annan uppfattning, blir inte ens tillspord om saken, utan hävdar i riksdagen en annan mening, åtminstone hade man anledning utläsa detta av hans anförande här.

Jag vill dessutom säga att herr Holmdahl inte alls behöver gå långt bort från sin egen bänk för att finna en, som starkt påyrkar, att fängelsestraffet i hela dess vidd här skulle tillämpas — vederbörande står för övrigt mycket nära honom just nu. Inte tycker jag att herr Holmdahl behöver göra sådana påståenden som att ingen här i kammaren skulle vilja framställa ett sådant yrkande, ty om jag inte missuppfattat saken därom, har herr Lundqvist med styrka framfört den åsikten, att man inte alls behöver vara rädd för att i hela dess omfattning återinföra detta tvång, som tidigare tillämpats.

Herr **Holmdahl**, som ånyo för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Jag vill fästa socialministerns uppmärksamhet på att när jag talade om den allmänna vaccinationen av elever vid våra statliga läroverk och högre skolor, gjorde jag detta för att visa, att allt detta tal om att vaccinationslagstiftningen råkat i förfall måste vara överdrivet. Jag har dock erfarenhet från skolor som sammanlagt rymma bortåt 90,000 ungdomar, och skolöverstyrelsen har inte på flera år, såvitt jag vet, mottagit klagomål i detta hänseende, utan man har utan opposition låtit vaccinera barnen. Detta är vad jag framhållit. Sedan är det alldeles självklart, att det vore bekvämare för skolan, både folkskolan och den högre skolan, ifall man verkligen kunde uppnå vad vi eftersträva, nämligen en obligatorisk barnvaccinering under de två första levnadsåren, så att man, när barnen inträdde i skolan, vare sig i folkskola eller läroverk, sluppe besvära föräldrarna med att låta ympa barnen. Det ligger i sakens natur, om denna lämplighetssynpunkt företrädes av det verk, som administrerar skolväsendet.

Härefter anförde:

Fröken **Öberg**: Herr talman! Vid onsdagens debatt i denna fråga yttrade en talare, att man knappast med än aldrig så långa anföranden torde kunna påverka de olika ledamöternas ställningstagande i denna angelägenhet. Det är också min uppfattning.

Jag tror att spörsmålet är synnerligen allvarligt, och säkerligen ha vi var och en sökt att efter måttet av vår förmåga pröva saken, varför det som sagt sannolikt inte finns stor utsikt att med ett inlägg kunna ändra ett ställnings-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppympning m. m. (Forts.)
tagande. Jag har därför inte tänkt uppehålla mig vid själva sakfrågan, utan endast ämnat göra en personlig deklaration.

Jag måste då säga att jag har försökt, så gott det går för en icke fackman, att tränga in i saken, och därvid har jag inte kunnat övertygas om det nödvändiga i att biträda propositionen. Man brukar ju i allmänhet, när man inte är sakkunnig, lyssna till de sakkunnigas råd. Här har en så gott som enhällig läkarrepresentation uttalat sig för att tvångsvaccinationen av barn måtte bibehållas, och likväl kommer man med ett förslag om borttagande av denna tvångsvaccination, som i stället rekommenderas beträffande de värnpliktiga.

Jag har som sagt icke kunnat finna övertygande skäl frambragta för ett sådant förslag. För mig är frågan inför det avgörande vi nu stå: hur kan jag stå till svars med att borttaga den möjlighet till skydd som förefinnes genom nuvarande tvångsvaccinationsbestämmelser och samtidigt försvara, att jag dock går in för en tvångsvaccination för den manliga delen av vårt folk vid den senare och enligt läkares utsago farligare åldern av 21 år? När jag ställer denna fråga har jag känt, att jag inte skulle kunna försvara ett sådant ställningstagande, och jag har inför kammaren velat göra den deklarationen, att jag helst velat gå på den linderska reservationen, som ju innefattar en omprövning av saken, varigenom vi möjligen kunnat komma fram till ett annat förslag. Men då intet yrkande ställts om bifall till denna reservation skall jag be att i stället få biträda det yrkande som ställts om avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Jag kan inte för mitt samvetes skull biträda propositionen.

Herr Vougt: Herr talman! Jag skall följa fröken Öbergs goda exempel och inskränka mig till att avge en kort deklaration för att förklara hur jag kommer att rösta.

Jag åhörde med mycket stort intresse herr statsrådets och chefens för socialdepartementet anförande i onsdags, och jag blev härigenom fullt övertygad om att han förberett detta ärende i syfte att nå det mål, som jag också anser önskvärt, d. v. s. en ökad vaccinationsfrekvens. Men jag kan omöjligen tillägna mig den uppfattningen, att detta skulle kunna ske på den väg som nu beträdes. Och jag kände mig ganska skrämmd när jag lyssnade till min ärade vän herr Olovsons anförande, som jag fann vara ett prov på en antivaccinationspropaganda av ganska skrämselfbetonat slag.

Det kan inte hjälpas att av de talare, som här i kammaren förordat Kungl. Maj:ts förslag, ha åtskilliga på ett sådant sätt argumenterat mot vaccination överhuvud taget, och inte bara mot den obligatoriska vaccinationen, att jag fruktar att en seger för Kungl. Maj:ts förslag skulle bli en seger för antivaccinationsrörelsen. Jag kan inte heller tro, att en ordning som bygges på denna grund verkligen kan leda till att man når det syfte, som dock Kungl. Maj:ts förslag har uppställt i 1 §, nämligen att alla barn böra vaccineras innan de fyllt två år.

Det är vidare en sak jag är särskilt rädd för, och den anknyter till bestämmelsen i 7 §, att barn som inträda i skolan skola där undergå ympning, om de förut inte undergått verksam ympning, och detta skall ske »där ej den, som har vårdnaden om barnet, meddelat förbud däremot», vilket, som damerna och herrarna ju sett, skall ske i skriftlig form. Jag är rädd för att det kommer att bli en agitationsrörelse emot vaccineringen, som kommer att bedrivas på det enkla viset, att man massvis sticker i händerna på människorna ett tryckt formulär av ungefär följande lydelse: »Jag förbjuder att mitt barn vaccineras», som de bara ha att skriva under. Jag fruktar således att effekten av Kungl. Maj:ts förslag blir den motsatta mot vad jag uppriktigt

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypning m. m. (Forts.)
tror att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet åsyftar, och under dessa omständigheter kan jag inte rösta för detta förslag.

Jag skulle gärna ha velat hjälpa till att rösta fram herr Linders reservation, emedan de tankegångar som där komma till synes väl överensstämma med min egen uppfattning om hur saken skulle prövas på nytt. Men jag har en känsla av att det inte bör ställas alltför många yrkanden och jag nöjer mig därför, herr talman, med att instämma i avslagsyrkandet.

Häruti instämde fru *Nordgren* och herr *Kilbom*.

Herr Holmbäck: Herr talman! Jag har sökt sätta mig in i den fråga som här föreligger och har med stort intresse åhört debatten i kammaren. Jag har därur fått ut följande.

Det är för det första konstaterat, att vaccinationen haft utomordentliga verkningar och att på grund av denna den smittkoppsepide mi, som då och då härjat Europa, så gott som helt och hållet försvunnit.

Det är för det andra konstaterat att den ojämförligt övervägande delen av de svenska läkarna äro emot ett upphävande av vaccinationstvänget. Sex ledamöter av karolinska institutets lärarkollegium ha visserligen ansett att majoritetsförslaget kunde godtagas. Men ser man på deras utlåtande säga de, att majoritetsförslaget synes vara väl motiverat och ägnat att under fredstid giva landet tillräckligt skydd mot hotande smittkoppsepidemier. I orden under fredstid ligger givetvis en reservation. Därmed kan jämföras yttrandet av universitetskanslern, som anser att de nuvarande förhållandena och strömningarna i olika riktningar länderna emellan knappast ägna sig för en omläggning av lagstiftningen, som kunde visa sig innebära en avsevärd försvagning av våra skyddsmedel mot smittofara. Vi leva inte för närvarande under en fredstid i vanlig mening.

Det enda skäl som med styrka kan anföras till förmån för borttagandet av vaccinationstvänget är att folkopinionen medfört att vaccinationsprocenten minskat. Man kan då fråga: Varför kastar man yxan i sjön? Varför försöker man inte att först sprida upplysning om vaccinationen och genomföra ett system av den art, som minoriteten inom sakkunnigkommittén har föreslagit? Varför försöker man inte genomföra detta först för att se, om inte därigenom vaccinationsprocenten skulle kunna bringas att stiga? Varför försöker man i stället att med ens och i ett enda tag upphäva tvångsvaccinationen?

Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets hemställan.

Herr Fast: Herr talman! Jag brukar inte blanda mig i en debatt, när jag inte haft anledning att syssla med ifrågavarande ärende inom utskottet. Jag vet dessutom att man löper ganska stor risk genom att uppträda i denna debatt — även om det inte säges rent ut här i kammaren, att vi företräda anti-vaccinationssynpunkterna och fallit till föga för vaccinationsmotståndarnas enkla agitationsmetoder; ungefär så har man ju redan uttalat sig i vissa tidningar efter onsdagsdebatten i detta ärende. Men, herr talman, jag är inte lika imponerad av den läkaropinion, vilken kommer till synes här, som kanske en del av kammarens ledamöter. Snarare har den på mig gjort ett osympatiskt intryck, då den icke är på samma sätt till finnandes vid resonemang med läkarna en och en i denna fråga. Det verkar som om man hade gjort denna fråga till vad det icke bör vara, en kärfråga. Det borde i stället vara en lämplighetsfråga ur samhällets synpunkt.

Hurudant är nu tillståndet i detta avseende i vårt land? Hur långt ha vi nått med vår tvångsvaccination? Jo, obetydligt längre än i de länder, där

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
man inte genomfört tvångsvaccination. Det är det resultatet vi ha uppnått. Jag skulle vilja ställa frågan: Vad tro ni, ärade kammarledamöter, blir resultatet, om efter avslutandet av denna debatt riksdagen går på ett avslag på det förslag som nu föreligger, grundat på en långvarig och sakkunnig utredning? Tro ni det kan sättas något annat i stället under den närmaste framtiden? Jag tror det inte. Jag skulle vilja se den regering, som efter ett nederlag på denna punkt och efter all denna utredning, skulle vilja lägga fram ett nytt förslag. Och hurudant skulle det förslag se ut, som hade några möjligheter att i denna fråga, där splittringen är så stor, kunna samla majoritet? Jo, naturligtvis finns det möjligen en väg att gå, nämligen till verklig tvångsvaccination och till att sätta makt bakom ordet. Och jag måste säga, att om detta är en samhällsfråga av den betydelse, som man på vissa håll här velat göra gällande, då är det en oerhörd inkonsekvens att inte också sätta makt bakom lagen så att den respekteras såsom lag.

Jag brukar alltid varna för att man skall lagstifta, då man inte kan upprätthålla lagen. Jag tror att ingenting är mer ägnat att undergräva respekten för lagen än att ha en lag i tillämpning under många år, som det utan vidare går att komma förbi. Vissa människor äro laglydiga, men för den som inte är det blir påföljden i detta fall ändå inte så värst avskräckande.

Nu har man här påyrkat att vi skulle behålla det nuvarande i och för sig olidliga tillståndet, men samtidigt också sätta i gång den upplysningsverksamhet, som statsrådet här rekommenderade, sedan den nya lagen trätt i kraft. Jag förstår att man kan hysa den meningen, men jag har en annan uppfattning. Jag anser, att det är ganska lönlöst att söka nå de kretsar man i första hand borde påverka medelst denna upplysningsverksamhet, så länge det kan påvisas att fattiga människor, när de trott sig värna om det värdefullaste de ha, nämligen sina barns hälsa, blivit ädömda och avkrävda böter för detta. Ingenting har i själva verket varit mera ägnat att skapa vaccinationsmotståndare i det här landet än oförsiktiga och bryska metoder från vissa hälsovårdsmyndigheters sida. Jag skulle här kunna angiva vissa platser, där man verkligen skapat en sådan stämning, som uteslutande baserar sig på de grunder jag här anført.

Man skall komma ihåg, att den som har barn och en god ekonomi, han kan böta och på det sättet låta barnen förbli ovaccinerade, men för den som sitter i små omständigheter men ändå inte saknar utmätningsbara tillgångar blir det litet annorlunda. När man emellertid tagit ut böterna av en sådan familj, då har man skapat just den stämning som omöjliggör upplysningsverksamhet. Och det är detta, som man i resonemanget här enligt min uppfattning bör ta en smula hänsyn till. Vill man således skapa en grundval som gör det möjligt att bedriva upplysningsverksamhet, måste man avskaffa de nuvarande bestämmelserna.

Om jag känt mig övertygad om att samhället enligt Kungl. Maj:ts förslag icke hade tillräckliga skyddsmedel till sitt förfogande, skulle jag inte vågat ställa mig på propositionens ståndpunkt. Man vet ju, herr talman, att ett stort antal av den svenska befolkningen trots nu gällande lag är ovaccinerad och att vaccinering, som en gång utförts, ändock icke har den verkan, som man avsett med den, annat än under begränsad tid. Om man då genomför en lagstiftning enligt vilken man bibehåller tvångsvaccinering för värnpliktiga och däri vidare inrymmes rätt för vederbörande myndigheter att vid fara för smittkoppor utifrån eller vid på annat sätt uppkommen smittkoppsfara bestämman, i vilken omfattning tvångsvaccinering skall äga rum inom en viss tid av alla innebyggare inom ett visst område, då måste jag säga, herr talman, att samhället under sådana förhållanden icke befinner sig utan skyddsme-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypning m. m. (Forts.)

del. Jag tror t. o. m. att man därigenom skapar starkare skyddsmedel än enligt den gamla lagen, som ju icke går att helt upprätthålla.

Man har här sagt, att det innebär en inkonsekvens, om man fritager barn från vaccination, men yrkar på att de värnpliktiga skola tvångsvaccineras. Jag kan icke ansluta mig till det betraktelsesättet. Vi skola komma ihåg, att när den manliga ungdomen nått en viss ålder tvingas den av samhället helt enkelt till vapenövning för att om så behöves värna om samhället. Det måste väl anses föreligga en avsevärd skillnad i fråga om riskerna för erhållande av smittkoppor mellan dem, som eventuellt äro tvunga att tjänstgöra vid fronten, och barn, som befinna sig i hemorten. Jag är givetvis icke blind för att även barnen kunna komma att utsättas för smittorisker. Men det synes mig, som om man i det fallet bortsett från dessa omständigheter, som jag nu antytt.

Även om vi få en fullödig barnvaccinering måste vi ändå företaga en vaccination, då vår manliga ungdom inträder i sin värnpliktstjänstgöring. Jag tillhör icke dem, som äro emot vaccination. Jag är själv vaccinerad två gånger och mina barn äro vaccinerade. Det är således inte av sådana motiv, som jag tagit till orda i denna sak. De erfarenheter, som jag inhämtat vid fullgörandet av min värnplikt, säga mig emellertid, att människor reagera på mycket olika sätt. Jag kan icke tro, att man kan tala om någon större skillnad i fråga om reaktionen efter vaccinationen mellan dem, som vaccineras första gången och dem, som vaccineras ytterligare en gång. Jag vill också framhålla att på ett tidigare stadium av vaccinationen i vårt land voro icke heller militärläkarna så utrustade, att man kan fästa allt för stort värde vid deras iakttagelser härutinnan. Jag måste dock medgiva, att härvidlag har en mycket, mycket stor förbättring skett, vilken man naturligtvis hälsar med den allra största glädje.

Jag kommer således slutligen fram till den ståndpunkten, att om man vill få fram ett underlag för en verkligt saklig propaganda för vaccination, som jag för övrigt icke är motståndare till, måste man komma bort från de nuvarande lagbestämmelserna, så att det blir möjligt att upprätthålla en smula aktning för den lag, som beslutas i riksdagen. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande, varunder herr förste vice talmannen övertagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Andersson* i Ovanmyra, *Hallagård*, *Landgren*, *Andersson* i Löbbo, *Blomquist*, *Gustafson* i Dädesjö, *Larsson* i Julita, *Fält* och *Johansson* i Öckerö, fru *Johansson* samt herrar *Johansson* i Krogs-
torp och *Holm*.

Herr von Seth: Herr talman! Som fröken Öberg nyss meddelade här i kammaren, har debatten framskridit så långt, att de flesta av kammarens ledamöter säkerligen torde ha tagit ställning till denna fråga.

I det anförande, som socialministern höll i onsdags kväll, förekom det emellertid en passus, som jag anser icke bör stå oemotsagd. Herr Forslund meddelade nämligen, att antalet ovaccinerade barn för närvarande, trots den lag vi nu ha, skulle uppgå till den höga siffran av ungefär 1 miljon. Det är en siffra, som man har mycket svårt att komma fram till och jag kan därför icke underlåta att framkasta den förmodan, huruvida icke statsrådet därvid gjort sig skyldig till ett misstag. Årskullarna av barn i vårt land beräknas ju till ungefär 100,000. Enligt statistiken är dock barnadödligheten, trots den ökade hygienien i vårt land, ganska stor. Spädbarnsdödligheten är enligt statistiken för närvarande 5 %, medan den tidigare varit ännu något högre. Statsrådet hämtade tydligen sina uppgifter från samma tidsrymd som vaccinationsutred-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
ningen i sitt betänkande, nämligen från åren 1911—1934. Jag vill påpeka, att under denna tid inträffade dock världskriget och vidare hade vi spanska sjukan, så att för denna tid bör man, anser sakkunskapen, räkna med en genomsnittlig dödlighet av ungefär 10 %. För min del kan jag icke finna, att herr statsrådet räknat med detta. Från statsrådets siffra 1 miljon går därför först och främst bort denna dödlighet på cirka 10 % och återstår alltså 900,000. Men dessa 900,000 omfatta årgången 1911—1934, — inte mindre än tjugofyra år — och längre än till sexton år kan man ej räkna dem som barn. Därmed bortgå åtta årsklasser eller tredjedelen och oympade återstå 600,000 barn.

Vidare förhåller det sig ju så att tidpunkten för barnvaccineringen enligt nuvarande lagtillämpning förskjutits från 2 år till 6 år. Därigenom måste man räkna med att icke mindre än fem årskullar gå ovaccinerade med lagens tillstånd. När man framlägger siffror utvisande antalet av dem, som trots lagen äro ovaccinerade, då kan det icke vara riktigt att bland dem räkna in dessa årskullar mellan 2 och 6 år, som ännu icke behövt bli vaccinerade. Det blir således ytterligare 400,000, som skola dragas ifrån de återstående 600,000. När man gjort dessa frändragningar kommer man fram till en siffra, som ligger avsevärt under socialministerns siffra 1 miljon.

I en av de dagliga tidningarna i dag står det en artikel, som med säkerhet är skriven av en fackman. Med hänsynstagande till att det är minst 60 % av samtliga under perioden födda, som vaccineras, kommer man där fram till en siffra för antalet ovaccinerade på c:a 200,000, alltså en stor skillnad gentemot statsrådets siffra på en miljon. Här står alltså uppgift mot uppgift och det vore därför intressant och för att få frågan belyst också nödvändigt att få höra socialministerns mening i denna sak.

Herr talman! Jag hade ett meningsutbyte med herr Olovson i förrgår kväll, men då tiden är långt framskriden skall jag icke förlänga debatten genom att ytterligare polemisera mot de uppgifter, som herr Olovson kommit med, vilket jag eljest ansett påkallat. Jag har i mitt förra anförande framställt ett yrkande om bifall till den av herr Wistrand m. fl. till utskottets utlåtande fogade reservationen, som innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition men begäran om en skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag vill alldeles särskilt understrika, att detta förslag i huvudsak överensstämmer med det s. k. minoritetsförslaget. Då det emellertid här har framställts flera yrkanden, tillåter jag mig att återtaga mitt första yrkande och, herr talman, förena mig i det yrkande, som framställts av herr Hedlund i Östersund, fröken Hesselgren m. fl. och som innebär avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som på andra lagutskottets hemställan.

Häruti instämde fröken *Andersson* samt herrar *Leffler*, *Holmgren*, *Silfwerbrand*, *Lithander* och *Anderson* i Norrköping.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Då jag inom regeringen förordat framläggandet av en proposition i vaccinationsfrågan, som i allt väsentligt ansluter sig till det förslag, som på sin tid framlades av vederbörande kommittémajoritet, anser jag det vara befogat, att jag yttrar ett par ord i denna sak och meddelar huvudskälen till detta mitt ståndpunktstagande.

Mitt första skäl är kanske icke av någon vidare betydelse för kammarens ledamöter, men det har en mycket stor betydelse för den, som i likhet med mig varje vecka nödgats syssla med framställningar från bekymrade föräldrar om befrielse från vaccinationsplikten. Det visar sig nämligen, att den samvetsklau-sul, som finnes i vår nuvarande vaccinationslag, praktiskt taget icke är möjlig

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypning m. m. (Forts.)
att tillämpa. Jag vågar säga att 70 % av de beslut, som resultera i dispens från vaccinerings, sker med en så skruvad motivering, att det är mycket tvivelaktigt att den går ihop med lagens ordalydelse och — det gör den knappast — med lagens anda. Det vill med andra ord säga, att de bestämmelser, som man för närvarande har, äro tillämpliga endast i ett ytterligt begränsat antal fall. Jag menar verkligt tillämpliga. För att få dispens måste man nämligen genom personer, som själva iakttagit att människor på grund av vaccinerings blivit sjuka och varaktigt sjuka — det betyder alltså praktiskt taget att följderna av sjukdomen skall bli invaliditet — styrka att anledning till dispens föreligger. Det är icke fråga om encefalit, som oftast leder till döden. Detta gör att tillämpningen av denna samvetsklausul efter min uppfattning — jag vågar tala om dessa saker, då jag har en nära sexårig erfarenhet — är sådan, att det är ytterst pinsamt att behöva tillstyrka åtminstone en del av de beslut, som faktiskt fattas. Statsrådets samveten bli så småningom ganska garvade. När man ser, att det icke går att komma fram vidare, hittar man på en motivering, som man själv tycker är rimlig.

Detta var alltså ett av mina skäl för propositionen. Samvetsklausulen och det sätt på vilket den tillämpas betyder ju, att vi ha en verklig tvångsvaccinerings i landet. Vi ha en lag enligt vilken antalet personer, som skulle kunna lagligen befrias från vaccinerings är lika med noll. Det kan icke röra sig om mera än $\frac{1}{100}$ % av de vaccinationspliktiga, som kunna lagligen befrias enligt nuvarande samvetsklausul i lagen. Vi ha en tvångsvaccinerings, som skall vara genomförd under det sjunde året. Det är visserligen sant, att vi ha en annan åldersgräns också. Den som ympar kan ju på framställning av målsman bevilja uppskov med vaccinerings intill 9 års ålder. Nu vilja en del av herrarna här, att man skall behålla en sådan lagstiftning. Jag förmodar, att man icke har något emot en uppmjukad samvetsklausul. En kommitté, som tillsattes före den nuvarande regeringens tid, gjorde ett försök att tillskapa en sådan samvetsklausul. När vi emellertid i departementet skulle pröva möjligheten att tillämpa den föll den sönder och ingen människa har sedan intresserat sig för att genomföra en lagstiftning med uppmjukad samvetsklausul, i varje fall icke av den typ, som föreslogs av den dåvarande kommittén. Saken är nämligen den, att skall man genomföra en samvetsklausul, som är verkligt tillämplig, blir resultatet av klausulen ungefär detsamma som om man upphäver tvångsvaccinerings. Nu har man en marginal på nio år för tvångsvaccinerings.

Det finnes stora delar av vårt land, där knappast en enda människa är vaccinerad. Det vill med andra ord säga att vi ha en lagstiftning — detta är mitt andra skäl för att förorda en ny lagstiftning — som icke tillämpas och som sannolikt icke kan tillämpas fullt ut enligt sin lydelse. Nu har man i alla fall nio år på sig för denna vaccination enligt lagen. Vad minoriteten nu föreslår är, att man blott skall få två år på sig för att följa lagens föreskrifter. Det föreslås nämligen, att det skall införas en vaccinerings, som skall vara genomförd när barnet fyller två år. Om man icke har kunnat genomdriva en verklig tvångsvaccinerings, när man har haft en marginal på 9 år, hur kan ni då tro, att man skall lyckas göra en sådan lagstiftning effektiv, som begränsar det antal år under vilka vaccinerings lagligen skall ske till 2 år? Ni få ursäkta mig, att jag betraktar detta som en ren utopi. Den medicinska sakkunskapen kan ha sin mening och säga, att det är bra att man genomför vaccinerings före två-årsåldern, men vi stå här såsom lagstiftare och det måste väl ändå ställas upp såsom ett ofrånkomligt krav, att man icke skall lagstifta, om man på förhand är blankt övertygad om att lagstiftningen icke kan genomföras till mera än. låt mig säga, 50 å 60 %. Jag tycker för min del, att det är fullkomligt rosenrasande att lagstifta på det sättet. Jag vågar icke åtaga mig några garan-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
tier för i vilken utsträckning en frivillig vaccinerings kommer att ske. Sätter man in tillräckliga propagandamedel, det skulle väl kunna tänkas ske genom radio eller på annat sätt, är det naturligtvis icke uteslutet, att man når resultat, som äro ungefär lika bra som de resultat, vilka man når genom minoritetens förslag till tvångsvaccinering.

En reservant föreslår, att man skall befria vederbörande från alla påföljder i verkligheten vid brott mot lagen. Böter skola visserligen utdömas och den, som har pengar, ja, hos honom kunna då böterna drivas in, men de, som inga pengar ha, de skola helt och hållet slippa från alla efterräkningar. Vad är då skillnaden? Då blir det hela ett slags moraliskt påbud, om jag så får säga, i lagstiftningen. Man kan naturligtvis göra på det sättet, men jag ifrågasätter, om det har någon som helst bättre effekt, än om man genomför en lag, varigenom man avskaffar denna icke genomförbara tvångsvaccinering av barnen.

Jag vågar säga, med all respekt för den medicinska sakkunskapen — det är ingen vaccinationsfiende, som talar, ty jag har ingenting emot vaccinering och jag tror tvärtom att den är nyttig — att den medicinska synpunkten är icke den enda synpunkt, som kan läggas på denna fråga. Från mina utgångspunkter — jag tänker på de två argument, som jag betraktar som huvudargument — kan icke vad den medicinska sakkunskapen säger vara avgörande, därför att här ha vi att taga hänsyn till lagstiftarens enkla plikt att fråga sig om lagen också kan genomföras, och det kan icke en lagstiftning sådan som den här föreslagna. Det blir ännu mycket sämre än det varit hittills, om man skall förlägga tvångsvaccineringen till tidpunkten före två-årsåldern. De, som äro rädda för att barnen skola bli mer eller mindre sjuka om de vaccineras, komma naturligtvis icke — det är obegripligt, att man icke fattar det — att utsätta sina små kryp till barn, om jag så får säga, för den fara som vaccinationen innebär. Det är för mig icke det ringaste tvivel om att folk i allmänhet åtminstone kommer att säga: Ja, när barnen bli litet större, vid 6- à 7-årsåldern t. ex., kan det kanske gå att vaccinera dem, men att sätta kniven i dem, innan de blivit 2 år, det komma vi icke att tillåta. Tror man, att det här minoritetsförslaget skall bli någon verklig förbättring, ja, då blottar man en psykologi, som är rent barnslig. Ni få ursäkta mig, att jag icke kan ansluta mig till den meningen, att det på något sätt skulle vara lyckligt att genomföra minoritetsförslaget. Å andra sidan är givetvis det nuvarande tillståndet absolut orimligt.

Jag skall icke återkomma till vad jag tidigare sagt. Jag måste säga, att detta våldsamma motstånd, som grundar sig på läkareopinionen, icke tager hänsyn till något annat faktum än vad läkarna framhållit. Det skall bli intressant att se, vad de säga om tio år. Då säga de nog inte detsamma, som de sade tio år tillbaka i tiden. Så gudainspirerat är icke deras omdöme att vi skola böja oss utan vidare, bara därför att man här har att göra med en jämförelsevis enig läkaropinion. Det anser jag orimligt. Jag vill understryka, att de, som reserverat sig i karolinska institutets kollegium, icke äro vilka små vetenskapsmän som helst på detta område. Det är nämligen några av den medicinska fakultetens mest vägande namn, som stå bakom den reservationen.

Herr Hage: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet i denna debatt, om icke herr Holmdahl fällt ett yttrande för en stund sedan, som jag tyckte icke borde stå oemotsagt. Herr Holmdahl påpekade att 90,000 vaccinationspliktiga barn intagits i läroverken i landet, utan att det anmälts någon opposition mot att dessa barn skulle vara vaccinerade. Jag måste säga, att detta är ett mycket dåligt argument. Jag ber om ursäkt, att jag säger det. Om jag har ett barn, för vilket jag vill åstadkomma den möjligheten till framgång i

Ang. förslag till förordning om skyddskoppympning m. m. (Forts.)
 livet, som ligger däruti, att det vid viss ålder skickas till ett läroverk, och jag vet, att jag för att nå detta mål måste låta vaccinera barnet, då låter jag naturligtvis göra det, hur stor motvilja jag än kan ha för det. Dessa människor, som sänt sina barn till läroverken, ha för att få in dem i läroverken varit tvungna att vaccinera dem. De ha haft att välja mellan detta och att låta dem fortfarande vara ovaccinerade och inte få in dem. En hel del av dem ha då säkerligen, när de vidtagit denna åtgärd, avgivit en Brasklapp: »Härtill är jag nödd och tvungen.»

Här har talats oerhört mycket om att man borde sätta stor tilltro till läkarnas nu avgivna opinionsyttring, och det är jag benägen att göra under vanliga förhållanden, då det gäller läkarfrågor. Jag vill emellertid göra den lilla reservationen, att jag för min del skulle ha tillmätt denna opinionsyttring ett ännu större vitsord, om läkarna hade lagt ned mera allvar på att bekämpa denna tendens, som utbrett sig, att låta barnen i fortsättningen vara ovaccinerade. När man hör, att inom ett län 19 % äro vaccinerade och 81 % ovaccinerade, kan man inte komma till någon annan uppfattning än att detta icke uteslutande kan bero på folkopinionen, utan att det antagligen även *i någon mån* beror på att läkarna icke ha satt in så stor kraft för att genomföra detta vaccinationstvång som existerar. Man kan härav sluta sig till — vilket för övrigt framgår av den omständigheten, att en hel del läkare icke skrivit under denna petition — att det antagligen i de djupa leden inom läkarkåren i landet finnas många, som anse, att det inte är så förfärligt farligt, att barn äro ovaccinerade. Jag tror, att vid sidan av denna officiella »parad för fanan», som ligger i läkarnas mycket omtalade opinionsyttring, finns bland läkarna ute i bygderna en opinion, som bl. a. tar sig uttryck däri, att en hel del läkare gjort ganska litet för att bekämpa denna tendens, som yttrat sig och som till slut resulterat i att i ett län endast 19 % äro vaccinerade och 81 % ovaccinerade.

Slutligen några ord om högerreservationerna i utskottet!

Jag för min del måste säga, att jag verkligen skulle hisna, om det reservationsförslaget gått igenom, att man skulle kunna sätta in vaccinationstredskande föräldrar i fängelse, ty i så fall kan jag inte förstå annat än att, när det gäller jämtlänningarna, man skulle vara tvungen att anordna ett koncentrationsläger för de 81 % föräldrar, som skulle straffas. Våra fängelser skulle icke räcka till, åtminstone inte i detta län, om en sådan lagstiftning tillämpades effektivt.

Nu har lyckligtvis i sista minuten herr von Seth ändrat sitt yrkande, och det är jag tacksam för, då det, som nu föreslås, ändå är något mera sympatiskt än det ursprungliga.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Sandström: Herr talman! Jag hade av vissa skäl inte tänkt begära ordet i denna debatt och framför allt inte vid denna sena timme av debatten, men jag måste taga till orda, då herr statsrådet Forslund på sitt eget sätt ville tolka vad reservanterna, som stå under den första reservationen i detta betänkande, ansett.

Jag förmenar, att reservanterna själva bättre böra veta vad de anse med det de skrivit än vad herr statsrådet tror sig veta om den saken. Vi ha för det första föreslagit, att Kungl. Maj:ts proposition icke måtte av riksdagen bifallas, och för det andra begärt, att en skrivelse skulle avlätas till Kungl. Maj:t med anhållan om nytt förslag i ämnet. I fråga om förslagens beskaffenhet ha vi skrivit, att i huvudsak det s. k. minoritetsförslaget borde följas. Med detta ha vi icke sagt, att vi icke låta tala vid oss angående detaljer i detta mi-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppympling m. m. (Forts.)
 noritetsförslag. Särskilt i ett avseende har jag en alldeles bestämd mening, och det är i fråga om bötesstraffets förvandling till fängelsestraff. I det fallet har jag samma uppfattning som herr Linder, som under detta utlåtande avgivit en reservation, nr 2. Jag anser således, att minoritetsförslaget i denna del icke skall följas, utan att man skall slå in på den väg, som herr Linder anvisat.

Då jag tidigare, herr förste vice talman, instämt i herr von Seths yrkande om bifall till den första reservationen, och då herr von Seth nu återtagit detta yrkande och i stället förenat sig med dem, som yrka avslag på den kungl. propositionen, vill jag tillkännagiva, att jag har samma uppfattning och alltså förenar mig med dem, som yrka avslag på propositionen, och biträder herr von Seths sista yrkande.

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Herr Vougt uppfattade mitt anförande i onsdags som antivaccinationspropaganda, under det att herr Bergvall uppfattade det som en lovsång till vaccinationen. Jag tror, att det är ganska belysande för den förvirring, som råder kring denna fråga eller har rått några dagar, att kammarens ledamöter kunna komma till så vitt skilda uppfattningar om vad en talare menar med vad han säger. Jag skall emellertid försöka att under de få minuter jag nu ämnar tala uttrycka mig så pass tydligt, att något missförstånd i detta avseende icke skall behöva uppstå.

Jag måste emellertid även denna gång fästa uppmärksamheten vid de propagandametoder, som man begagnar sig av för att slå ihjäl Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Den propaganda som förts offentligt emot regeringsförslaget har tagit sig många underliga uttryck. Någon offentlig propaganda ute i landet till förmån för regeringsförslaget har däremot praktiskt taget icke förekommit. Det skulle kanske ha varit lyckligt om tidningspressen även på motsatta sidan utnyttjat möjligheterna till propaganda. Man hade då kanske sluppit att få uppleva, att en tidning, vars redaktör är ledamot av riksdagen, skrivit om vaccinationsförslaget på ett sätt som om det skulle vara fråga om förbud mot vaccination. I tidningen i fråga står att läsa: »Tvängsympningen är dock icke en så förfärande historia. Visst inträffar det ett och annat missöde med t. o. m. allvarliga följder för de vaccinerade, men det gör det ju vid all läkarevård liksom i all mänsklig verksamhet på alla områden. Det händer, att läkare glömma bort handdukar och instrument i en opererad patient, men inte faller det därför någon vettig människa in att ropa på att alla operationer skola förbjudas.» Folk som läser detta måste naturligtvis få den uppfattningen, att förslaget innebär förbud mot vaccination, när det i stället, som jag tillät mig säga i mitt anförande i onsdags, är byggt på och starkt hävdar den uppfattningen, att vaccination är det enda effektiva medlet mot smittkoppor, men att den skall användas med tvång endast när det behövs.

Här har talats om barnens rätt. Det var rent av rörande, när herr Hedlund i Östersund vädjade för barnens rätt. Ja, men är det då någon som berövar föräldrarna och barnen deras rätt till vaccination? Kan man komma längre än i detta förslag, när man i lagens 1 § uttalar, att barnen böra vaccineras innan de fyllt två år och att denna vaccination sker på det allmännas bekostnad? Skall man verkligen behöva säga, att för att en människa skall få sin rätt, det skall ske genom hot om fängelse. Kan man inte vädja för barnens rätt på annat sätt, kan man lika gärna låta bli.

Fröken Öberg var lika rädd som herr Hedlund i Östersund att taga på sitt ansvar att rösta för regeringens förslag. Fröken Öberg har kanske inte observerat vad som inträffat eller tänkt på vad som tyvärr även kan kom-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppvymning m. m. (Forts.)
ma att inträffa. Jag ber herr Vougt observera, att jag icke bedriver antivaccinationspropoganda. Sanningen kunna vi dock icke komma ifrån. Fröken Öberg kan således icke taga på sitt ansvar att göra vaccinationen frivillig med tvång när det behövs. Fröken Öberg har då icke lagt märke till vad som sagts vid upprepade tillfällen här i kammaren. Hon har väl som andra läst läkarpropagandan i stället för Kungl. Maj:ts proposition och icke observerat, att mellan 1924—1936 54 fall av encefalit inträffade till följd av vaccination, av vilka 10 med dödlig utgång, och en stor del kan man säga med värre än dödlig utgång, medan däremot under samma tid endast 11 fall av smittkoppor inträffade och därav ett med dödlig utgång. Jag måste säga, att detta tyvärr kan komma att upprepas, men det kan fröken Öberg taga på sitt ansvar. Jag tror, att vi som hävda, att tvångsvaccinationen kan upphävas och endast tillgripas när den behövs, handla under minst lika stort ansvar som de andra.

Det är riktigt vad som här sagts, och som herr statsrådet Möller med sådan skärpa fastslagit, att lagen icke kan tillämpas. Men om lagen icke kunnat hittills tillämpas eller kan tillämpas, tror då någon, att det går lättare hädanefter? Det blir naturligtvis hädanefter mycket svårare än hittills. När Kungl. Maj:t framlagt förslag om lindring och upphävande av tvånget, tror någon, att det svenska folket anser sig begå något moraliskt brott genom att vägra att vaccinera sina barn, och tror någon, att man på upplysningens väg kan åstadkomma något så länge man har hotet över sig?

En annan sak, som herrar läkare borde observera, är att man även kan bevisa litet för mycket. Hittills har från militärläkarnas sida inte visats någon som helst fruktan för att vaccinera förut icke vaccinerade beväringar. Dessa ha stått i ledet på samma sätt som de förut vaccinerade och fått sina snitt på samma sätt som de. Nu har man emellertid upptäckt, att det är så förfärligt farligt att primovaccinera när folk blivit äldre. Herr Hedlund i Östersund underströk även detta med skärpa. Hur skall det nu bli? De värnpliktiga skola ju redan nu vaccineras, och detta innebär således ingen nyhet. Man kan ju fråga dem här i kammaren, som exercerat, om de inte fått lov att vaccinera sig vare sig de velat eller icke. Hur skall det bli nästa gång ett kompani ställer upp till vaccination, om de ovaccinerade beväringarna, liksom en del av kammarens ledamöter göra, åberopa sig på vad läkarna under de senaste dagarna sagt om vådan av att vaccinera och stödja sig på dessa uttalanden, som finnas samlade. Man kan vara övertygad om att folk kommer att begagna sig av dem. Då ha läkarna gjort denna sak den största otjänst som någon i detta land gjort. Dummare är inte den svenska beväringen än att han kan läsa innantill.

Jag skall inte uppehålla mig längre vid detta. Jag vill endast säga till herr Hedlund i Östersund, när han vill driva den satsen, att motståndet endast åstadkommits av kvacksalvare — jag bedriver fortfarande ingen antivaccinationspropaganda, emedan jag är anhängare av vaccinationen — att det finns folk i denna kammare, inom statens centrala ämbetsverk på de högsta poster, inom kyrkan, inom läkarkåren, inom militärväsendet och på alla områden med mycket större omdömesförmåga än både herr Hedlund och jag, vilka bestämt vägra att vaccinera sina barn, och som gå och vänta på att riksdagen skall fatta ett beslut, som medger en lättnad. Det finns riksdagsmän, som skulle kunna stiga upp och med avseende å dem och deras barn instämma i detta, för att inte tala om de riksdagsmän, som blivit hotade med böter. Det är inte kvacksalveri, när man kan peka på verkliga skadeverkningar. Herr Hedlund i Östersund säger, att skadorna bli mindre om vaccinationen företages i barndomen. Det är riktigt, att vaccinationen blir svagare om vaccinati-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
 nen sker i barndomen, under de tidigaste åren. Den normala vaccinreaktionen, d. v. s. sjukdomen »kokoppor», blir inte så stark, men de verkliga skadorna, encefaliten, bli precis desamma, död eller sinnessjukdom och i några fall tillfrisknade, och det drabbar äldre och barn lika.

Som bevis för hur farligt det är att primovaccinera beväringen har man åberopat den stora sjukledigheten vid regementena. Jag skall i detta sammanhang be att få lämna några siffror, som kunna vara uppbyggliga för herr Hedlund i Östersund. Herr Hedlund i Östersund representerar det län, där vaccination minst förekommer. Jag vill naturligtvis inte påstå, att herr Hedlund i Östersund skulle ha utövat ett dåligt inflytande. Det är ändock ingen fara, ty vid I. 5, där jämtlänningarna göra sin värnplikt, är sjukledigheten till följd av vaccination inte mer än knappt en halv dag per man. Vid I. 13, där dalmasarna exercera, var den ungefär en tredjedels dag — från det pojkarne fingo sin kaffemugg och till frukost. Jag anser, att den risken kunna både pojkarne och fäderneslandet taga.

Herr talman! Jag skall inte fortsätta längre, ty här stöder man sig ju på »sakkunskapen» och har sin ståndpunkt klar.

Herr **Bergvall** erhöll härefter ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Herr Olovson i Västerås sade, att det fällts olika omdömen om hans anförande i onsdags. Jag hade karakteriserat det som en lovsång till vaccinationen, och herr Vougt hade karakteriserat det som ett antivaccinationsanförande, och detta visade förvirringen i deras leder, som bekämpade hans ståndpunkt.

Jag vill säga, att mitt omdöme helt och hållet hänförde sig till första delen av herr Olovsons anförande, vilket jag uttryckligen poängterade, och herr Vougts till den senare delen, och även i detta omdöme kan jag instämma. Den påtalade förvirringen kan således i någon mån vara grundad på det material, som vi hade att handskas med.

Vad frågan om vaccination av de värnpliktiga beträffar, vill jag säga, att det är och förblir en skillnad mellan dem som revaccineras och dem som genom den nya lagens införande riskera att bli för första gången vaccinerade. En statistik, som jag har i min hand, visar, att procenten av de sjukskrivna på grund av vaccination bland de förut icke vaccinerade är ungefär 10 gånger så stor som bland de förut vaccinerade.

Jag vill medan jag har ordet — jag har visst någon minut kvar — säga i anslutning till herr statsrådet Möllers anförande, att han i väsentlig grad sköt över målet, när han talade om de psykologiska skälen för propositionen. Jag måste konstatera, att om den av Kungl. Maj:t föreslagna lagen går igenom, har man full anledning att räkna med att vi få en förfärligt besvärlig psykologisk historia, när vi komma till tvångsvaccination av de värnpliktiga, som i stor utsträckning förut icke vaccinerats. Vi få igen precis samma svårigheter i ny form, och jag vill tillägga, att när herr statsrådet Möller talar om propagandan och dess betydelse: Varför kan man inte införa den redan nu och betjäna sig av den som hjälpmedel?

Herr **Olovson** i Västerås, som likaledes för kort genmäle erhöi ordet, anförde: Herr talman! Herr Bergvall fäste min uppmärksamhet på att det skulle bli värre, om det icke blir barnvaccination. Då skulle det alltså bli primovaccination av beväringen, och då skulle sjukledigheten bli större.

Det visste jag ju förut, och jag tror det framgick redan av de siffror jag anförde, att det beträffande Jämtland redan nu i stor utsträckning är primo-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypning m. m. (Forts.)
vaccination av beväringen. När vaccinatiosprocenten ligger mellan 0 och 30, måste mera än halvparten vara ovaccinerade, när de komma dit, och ändå blir det inte mer än en halv sjukledighetsdag per man.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Härefter yttrade:

Herr **Lundqvist**: Herr talman! Endast några få ord i anledning av det anförande, som herr statsrådet och chefen för socialdepartementet höll redan i onsdags kväll. Det var åtskilligt i detta anförande, som förvånade mig.

Det var, enligt vad jag försport, många av kammarens ledamöter, som av detta anförande finga den bestämda uppfattningen, att jag skulle på något sätt i min motion eller i mitt uttalande här i kammaren lagt huvudvikten mindre vid en allmänna vaccinerings än vid införandet av fängelsestraff för dem, som till äventyrs bröte emot den lag, som vi ha eller skulle komma att få. Och det är ju, som de ärade kammarledamöterna ha kunnat konstatera, många som i dag med förnöjelse ha spunnit vidare på den tråd, som socialministern lade upp i onsdags kväll. Här har ju ifrån många olika håll öppet talats om att åtminstone jag för min del och många med mig, som ha opponerat mot Kungl. Maj:ts förslag, skulle till och med önska en sådan anordning, att folk skulle kastas i fängelse nära nog såsom det normala. Jag tycker knappast att jag behöver säga, herr talman, men det är kanske nödvändigt, att ingenting kan vara felaktigare än de påståenden, som på detta sätt ifrån olika håll ha lanserats.

Jag gick miste om ordet förra gången jag begärde det, herr talman, därför att jag om möjligt ville ha i min hand det stenografiska referatet av det anförande, som jag höll i onsdags. Jag har fått det nu och jag har förgäves letat efter ett enda ord i det, som ger stöd åt den uppfattning, som herr socialministern och övriga talare här givit uttryck åt.

Jag har emellertid tillåtit mig att i min motion lägga fram kommittéminoritetens förslag. När jag, herr talman, har gjort det, så har det varit på grund av den viktiga principiella karaktärsskillnaden mellan å ena sidan detta förslag och å andra sidan majoritetens förslag, som ju sedan i allt väsentligt framlagts i den kungl. propositionen. Men det är ju självfallet, herr talman, att det i detta minoritetsförslag lika väl som i Kungl. Maj:ts proposition kunde finnas åtskilligt i fråga om mindre viktiga detaljer, som kunde och borde bli föremål för en justering vid den mera ingående behandlingen i utskottet. Det har jag funnit fullt naturligt. Personligen har jag inga som helst sympatier för att hederligt folk utan några förbrytelser av någon allvarligare art skall kunna kastas i fängelse. Jag har för min del ingenting alls emot att man tar bort den form av fängelsestraff, som minoriteten har talat om och som ju endast skulle komma i fråga, när inte böterna kunde gäldas. Det är ju den enda form av fängelsestraff, som man överhuvud taget har räknat med. Jag har ingenting heller emot, att man tar bort både vite och böter, om det finns några andra mera sympatiska medel att sätta i stället för ett effektivt upprätthållande av vaccinationen i barnåldern. Jag tillåter mig också här understryka, att jag ju slutade mitt anförande i onsdags med att yrka bifall icke till min motion utan till en reservation, där det klart och tydligt har sagts ifrån, såsom redan förut har betonats här, att man vill ha ett förslag i *huvudsaklig* överensstämmelse — inte ordagrann överensstämmelse alltså — med det förslag, som minoriteten har lagt fram. Ett påstående, att jag här skulle gjort mig till talesman för någon brutal lagstift-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypning m. m. (Forts.)
ning på detta område, måste jag tillbakavisa såsom varande icke sakligt grundat.

Jag skulle sedan endast till sist vilja understryka, att när jag principiellt har anslutit mig till minoritetens förslag, så är det, såsom jag redan förut anfört, därför att det i en medicinsk fråga, som ju detta ändå är, har synts mig vara naturligt, att statsmakterna lyssnade till den sakkunskap som finns på området. Det har synts mig vara så mycket mindre tveksamt att göra detta nu, då i detta fall sakkunskapen har varit så sällsynt enhälligt.

Att här ta större hänsyn till en eventuell opinion bland valmännen — herr socialministern var ju inne på det temat i onsdags kväll — och att, om man också själv är övertygad om att denna opinion är felorienterad, underlåta att i en fråga som denna följa sakkunskapens råd, har jag för min del i varje fall inte ansett vara rätt och därför inte heller velat göra.

Herr Mosesson, som nu står här vid min sida, framhöll i sitt anförande, att vad som här var föreslaget av Kungl. Maj:t var ju ingenting annat än vad riksdagen i skrivelse 1930 hade begärt att få. Herr Mosesson refererade något vad denna riksdagsskrivelse innehöll. Antingen måtte emellertid herr Mosesson inte refererat mer än en del eller också uppfattade jag ej allt. Jag skall emellertid be att få läsa upp den hemställan, som riksdagen vid detta tillfälle gjorde. Denna hemställan innebär för riksdagen, såvitt jag förstår, icke något som helst bindande vid det förslag, som Kungl. Maj:t nu framlagt och som ju innebär ett fullständigt upphävande av tvångsvaccineringen av barn. Riksdagens hemställan 1930 hade följande lydelse: »Att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning, huruvida och i vilken mån utan äventyrande av folkhälsan undantag från ympning enligt 2 § och 3 § a) och b) må kunna medgivas i större utsträckning än för närvarande är fallet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.»

Det förslag, som här är framlagt, är såvitt jag förstår vida längre gående än det, som riksdagen syftade till med sin hemställan 1930.

Efter detta skall jag endast be att liksom de övriga, som tidigare ha yrkat bifall till reservationen, få ta tillbaka detta yrkande och ansluta mig till dem, som ha begränsat yrkandet till rent avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Mosesson: Herr talman! Herr Lundqvist var inne i biblioteket, där han såg att jag skrev av, vad jag sedan läst upp i kammaren. Således kan jag inte förstå, varför han skall upptaga kammarens tid med att dementera mig på den punkten. Jag kan inte heller förstå, hur han kan påbörda mig att jag påstått, att riksdagen 1930 begärt den proposition, som ligger på bordet 1939. Sådan profet är jag inte.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Forslund:** Herr talman! Jag ber för min del att till sist få konstatera, att de, som äro de största motståndarna till Kungl. Maj:ts förslag, flyttat sina positioner så att de numera övergivit den ställning de tidigare intagit. Herr Lundqvist talade nu mycket sympatiskt till förmån för de människor, som inte ansett sig kunna medgiva vaccinering. Men när han säger, att han inte vill att människorna skola i fängelse för förseelse mot denna lag, tillade han: om det finns något annat medel att åstadkomma en effektivt verkande anordning på detta område.

Nu har den saken undersökts under alla dessa år. Vi ha haft det nuvarande systemet med påföljd under mer än 100 år. Vi veta alla, att det ändå inte fått avsedd verkan, utan att riksdagen funnit anledning att påkalla ändring. Vi veta också, att 1930 förelåg på kammarens bord en petition från en

Ang. förslag till förordning om skyddskoppymning m. m. (Forts.)
viss landsända här i landet, vari man särskilt starkt påpekade, att det inte går med detta tvångsförfarande, och domarna i detta län ansågo, att det var skäl att stödja en sådan framställning. Man har sedermera fortsatt och låtit vederbörande, som fått uppdraget, undersöka vilken väg vi nu skola gå, och så ha vi kommit fram till att vi ha ett majoritets- och ett minoritetsförslag. Detta majoritetsförslag syftar ju, som jag tidigare framhållit, till att ta bort de olägenheter, som det nuvarande systemet har, men samtidigt effektivisera verksamheten på detta område så långt sig göra låter, och man vill här få alla goda krafter till hjälp. Då stiger man fram här och säger, att man är mörkman, därför att man talat för majoritetens mening. Jag måste säga, att om högern har den beteckningen på undertecknad, att jag är en mörkman, så vill jag framhålla att jag är i utomordentligt gott sällskap. Samma mening göres nämligen gällande av åtskilliga bland vårt lands främsta vetenskapsmän, som också handelsministern nämnde. Ty nog skola väl ändå professorerna Olivecrona, Antoni, Liljestrand, Bergstrand, Ahlström och G. Holmgren anses vara kapabla att bedöma denna sak, så att Kungl. Maj:t också kan få fästa avseende vid den sakkunskap, som de besitta. Är det herrarna här förunnat att kunna med starkare erfarenhet stiga upp och säga, att dessa stora vetenskapsmän, som anslutit sig till majoritetens förslag, till vilket Kungl. Maj:t av rent praktiska skäl ansluter sig, ha orätt, så måste det ju vara en storhet i er själva. Men jag tror inte, att den sak ni försöka befördra kommer att vinna på detta.

När vi dessutom veta, att den medicinska sakkunskapen kan vara delad, så blir det ju fråga om, till vilken uppfattning man skall ansluta sig. Inte kunna väl herrarna begära, att Kungl. Maj:t skall ansluta sig till den medicinska sakkunskap, som har framträtt ur fakulteten i Lund, där man har velat bibehålla tvångsförfarandet men införa ett system, där man mot betalning skulle kunna befria sig från skyldighet att låta sina barn vaccineras. Allvarligt ha dessa människor i det yttrande, som har insänts till Kungl. Maj:t såsom utlåtande i frågan, framfört den tanken, att man skulle införa en registreringsavgift, som de, som ansågo sig inte kunna vaccinera sina barn, skulle få erlägga. Man har till och med resonerat om att denna avgift borde vara så avvägd, att det inte skulle kunna vara hinder för någon att erlägga den.

Hur är det med styrkan i vetenskapens argumentering, när man kommer med ett sådant förslag? Jag vill säga, att jag inte ett ögonblick har för avsikt att misskreditera vetenskapen, men i en fråga av detta slag kommer det upp så många tankegångar att till och med detta har fötts, som jag nyss har refererat. och då må vi här i kammaren också, tycker jag, litet förstå, att Kungl. Maj:t för sin del har kunnat ha skäl att godtaga majoritetens förslag, där man inte vill införa något penningssystem och ej heller något tvång i vanlig mening, men ger en så tydlig och klar deklaration, så att varje människa i detta land förstår, att det är den lagstiftande församlingens önskan, att man skall deltaga i vaccineringsen och göra vad som från vars och en sida kan göras. Med det förslag, som föreligger, kommer det ju, när barnen skola till skolan, att bli ett fullständigt rapportförhållande emellan skolan och hemmet, och föräldrarna bli ställda inför valet: skola vi låta barnen vaccineras eller inte? Det är givet, att man inte kommer i den svåra belägenheten, som ni här vilja göra gällande, då man får räkna med lojalitet, och Kungl. Maj:t har icke haft någon anledning att icke anse sig få räkna med denna lojalitet.

Jag tror inte man har rätt att här, såsom herr Hedlund i Östersund, göra gällande, att detta faktiska förhållande, i vilket vi befinna oss, skall överföras på någon sorts rörelse här i landet, som skulle vara organiserad på det sättet, att den växer upp i något som inte skulle ligga i plan med det som vi önska,

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypning m. m. (Forts.)
utan förhållandena ha kommit genom människors sätt att se på dessa ting, så att vi ha fått det utslag, som man här får konstatera.

Jag vill således säga, att Kungl. Maj:ts förslag är ingenting annat än ett fullföljande av den önskan, som har framförts från riksdagen. Märk väl, att om 1930 års skrivelse inte var så tillspetsad i sin utformning, visar det sig, att den förstahandsutväg, som då genomfördes, var så lösbar, som handelsministern sade, att man då fick göra den uppmjukning av påföljden, så att fängelsestraffet borttogs, men fick arbeta vidare för att få fram en förnuftig ordning.

Jag skulle ha lust att också tala med herr von Seth om detta räkneexempel, som en av dagens tidningar haft bryderier med. Jag skall emellertid inte gå in på det vidare, än att den argumentering för räkneproblemet, som här uppgivits, är ganska oförståelig. Herr von Seth vill liksom tidningen dra bort ett hundratusental på grund av dödsfall, men gör samtidigt den försiktigheten att dra bort dem bara på ena sidan. Men drar man bort dem även på den andra sidan, är ju relationen absolut densamma! Ty man kan ju inte göra gällande, att de ovaccinerade dö till exempel i 10 procent, under det att de, som äro vaccinerade, inte ha någon procent alls! Ett sådant räknesätt är väl inte möjligt att tillämpa.

Man gör också en annan reflexion och säger, att som barn räknas inte de, som äro fyllda 16 år. Ja, jag tog ordet barn i dess naturliga bemärkelse. Vi ha ju nämligen inte så många barn här i landet. Många klaga ju på detta, men det är ju ett faktiskt förhållande, att vi inte ha så många barn, vilket denna siffra skulle innebära att det finns. Jag skall inte gå in på den saken nu. Det är endast ett konstaterande av, att man 1934 hade ett visst antal vaccinerade och ett visst antal ovaccinerade och att de ovaccinerade skulle vara de, som voro så där starkt mottagliga för de sjukdomar, som här skulle kunna komma. De äro ovaccinerade ända fram till exercisåldern, således även när de äro i 19- och 20-årsåldern. Det finns sålunda inte någon anledning att vidare orda om den saken.

Emellertid ha herrarna i mycket stort utsträckning övergivit sin tidigare ståndpunkt och anslutit sig till herr Linders reservation. I den långa argumenteringen i denna reservation hävdas mycket starkt, att vi inte skola tänka annat än vad läkarsakkunskapen tänker. Om herrar ledamöter av riksdagen äro benägna att göra det, blir ju följden den, att man, när det gäller att fatta beslut i frågor av liknande slag, inte får ha någon egen uppfattning utan får hämta den helt och hållet från annat håll. Så har emellertid inte Kungl. Maj:t, som haft till uppdrag att i det läge, vari vi befinna oss, söka skapa en bättre ordning på detta område än den hittillsvarande, ansett sig kunna göra.

Herr von Seth: Herr talman! För det första skulle jag vilja anföra till herr statsrådet, att professor Gunnar Holmgren befinner sig bland de 2,901 läkare, som företräda en annan åsikt än Kungl. Maj:t på detta område. För det andra vill jag meddela, att vi ej anslutit oss till herr Linders reservation, utan jag och flera med mig ha i vårt ändrade yrkande gått in för rent avslag. För det tredje skulle jag vilja säga, att jag liksom herr statsrådet hyser mycket stor skepticisim mot alla tidningsurklipp. Jag har därför mycket noga undersökt siffrorna. Dessutom ha tvenne fackmän också kommit till det resultatet, att den siffra, som herr statsrådet angav till en miljon för de ovaccinerade barnen, bör reduceras till cirka 200,000.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 1 § enligt utskottets förslag dels ock på avslag å såväl ut-

Ang. förslag till förordning om skyddskoppypmpning m. m. (Forts.) skottets som Kungl. Maj:ts förslag i denna del; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr von Seth begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i andra lagutskottets förevärande förslag till förordning om skyddskoppypmpning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets som Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 115 ja och 79 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

Övriga delar av utskottets förslag till förordning om skyddskoppypmpning.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades vara besvarad genom kammarens i fråga om förordningsförslaget fattade beslut.

Punkten B.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten C.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Ordet lämnades på begäran till herr **förste vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista skola uppföras i följande ordning, nämligen statsutskottets utlåtanden nr 206 och 213—230, bevillningsutskottets betänkanden nr 32 och 33, andra lagutskottets utlåtanden nr 31 och 32, konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, bevillningsutskottets betänkanden nr 34—36, andra lagutskottets utlåtanden nr 33 och 34, bankoutskottets utlåtande nr 56, första lagutskottets utlåtanden nr 33—35, andra lagutskottets utlåtanden nr 36 och 37, bankoutskottets utlåtanden nr 60 och 57, första lagutskottets utlåtanden nr 36—44, andra lagutskottets utlåtande nr 38, jordbruksutskottets utlåtanden nr 83—85 samt sammansatta bevillnings- och andra lagutskottets utlåtanden nr 4—6.

Denna hemställan bifölls.

Andra kammarens protokoll 1939. Nr 35.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av väckt motion om hänförande av anstalter för lokalt luftskydd till gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, som avses i kommunallagarna;

statsutskottets utlåtanden:

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående extra materiel-anskaffning m. m. för försvarsväsendet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 232, i anledning av väckta motioner om utsträckning av riksdagens revisorers granskningsrätt att omfatta vissa monopolföretag m. m.;

nr 233, angående anslag till vissa kommunala läroanstalter, privatläroverk, folkskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetsrådet för budgetåret 1939/40;

nr 235, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus;

nr 236, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till allmänna lönenämnden m. m.;

nr 237, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ersättningar åt verksläkare för budgetåret 1939/40;

nr 238, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m., jämte en i ämnet väckt motion;

nr 239, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för vissa professorer vid konsthögskolan och vissa tjänstemän vid konjunkturinstitutet m. m.;

nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

bevillningsutskottets betänkande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående visst avtal mellan aktiebolaget Vin- & spritcentralen och Mo och Domsjö aktiebolag jämte en i ämnet väckt motion;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av väckta motioner om tilläggspension åt folkhögskolföreståndaren G. R. Beronius' änka Signe Amalia Helena Beronius;

nr 59, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om årlig pension åt förre extra portvakten i riksdagshuset A. Jonssons änka Sofia Ulrika Jonsson; och

nr 61, i anledning av delegerades för riksdagens verk förslag till avlöningsreglemente för icke-ordinarie befattningshavare vid riksdagens verk;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) och 8:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om särskilda rättsmedel, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av väckta motioner om utredning rörande planmässigt ianspråktagande av folkets arbetskraft i händelse av krig;

nr 40, i anledning av väckt motion angående lika personell beredskap för män och kvinnor i statstjänst till Sveriges försvar m. m.; och

nr 41, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om erkända arbetslöshetskassor med mera.

§ 5.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 321, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriska avlöningsbestämmelser under budgetåret 1939/40 för vissa kommunanställda lärare m. fl.;

nr 322, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa särskilda grunder för lönetursberäkning för ordinarie lärare i övningsämne vid det statliga undervisningsväsendet;

nr 323, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till inrättande av pensionärshem jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 326, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av 35 § civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) jämte i ämnet väckta motioner.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sandström</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 4 juni,
› <i>De Geer</i> i Lesjöfors	› 3 › › › 3 › och
› <i>Wolgast</i>	› 2 › › › 4 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.17 e. m.

In fidem
Sune Norrman.